

Гендерний вимір пандемії COVID-19

ГОБ
ПРОЄКТ

Гендерне
бюджетування
в Україні

МІНІСТЕРСТВО
ФІНАНСІВ
УКРАЇНИ

Швеція
Sverige

NIRAS

CPM

CONSULTING & PUBLIC MANAGEMENT SERVICES LTD.

Київ,
травень
2020 року

Авторка:

ОКСАНА КИСЕЛЬОВА,

кандидатка філософських наук,
керівниця Проєкту «Гендерне бюджетування в Україні»

Редакційна група:

МАЯ БОСНІЧ,

міжнародна радниця
Проєкту «Гендерне бюджетування в Україні»

МАРИНА ШАПОВАЛ,

старша національна експертка
Проєкту «Гендерне бюджетування в Україні»

ОКСАНА ЦЮПА,

кандидатка економічних наук,
заступниця керівниці Проєкту «Гендерне бюджетування в Україні»

Короткий огляд результатів ґендерного аналізу

Пандемія COVID-19 завдає відчутних ударів не тільки світовій фінансово-економічній системі, але й суттєво впливає на права людини та ґендерну рівність. Як свідчить попередній досвід, жінки і чоловіки по-різному відчувають наслідки кризових ситуацій.

Жінки, зокрема з найвразливіших груп (безробітні, жінки, що самі виховують дітей, жінки з інвалідністю, літні жінки), найбільше страждають в плані втрати економічних можливостей та погіршення стану здоров'я. Зараз особливо важливо, щоб системи управління державними фінансами прийняли до уваги ґендерний вплив заходів, спрямованих на подолання пандемії COVID-19. Рішення щодо перерозподілу публічних коштів, пов'язані із необхідністю

боротьби з коронавірусом, мають врахувати потреби жінок, чоловіків та різних підгруп цих категорій (молоді та літніх жінок/чоловіків; жінок/чоловіків з інвалідністю тощо). Якщо рішення є ґендерно сліпими, вони мають довготривалий вплив на доступ жінок та чоловіків до ринку праці, рівень безробіття, доходів, розподіл часу на виконання продуктивної та репродуктивної праці, споживання, процес прийняття рішень тощо.

На основі аналізу ґендерного впливу пандемії COVID-19, а також того, як заходи уряду з її подолання вплинули на життя жінок та чоловіків в Україні, можна зробити такі висновки:

- Жінки переважають серед працівників тих галузей, які зазнали скорочення фінансування з державного бюджету: галузі культури й мистецтва, освіти та науки, фізичної культури та спорту.
- Внаслідок запровадження карантинних заходів непропорційно високих збитків зазнали підприємства роздрібної торгівлі нехарчовими продуктами, готельно-туристичного сектору, сфери освіти, ресторанного бізнесу. Оскільки саме жінки становлять переважну більшість як штатних працівників, так і керівників цих підприємств, то вони зазнали значних втрат через припинення діяльності в цих сферах.
- Заборона перевезення пасажирів громадським транспортом значно вплинула на зайнятість та рівень доходів чоловіків, тому що саме вони становлять переважну більшість штатних працівників, а також керівників приватних підприємств в цій галузі.
- За січень-квітень 2020 року рівень безробіття на 31,0% більший у порівнянні з відповідним періодом у минулому році. Серед зареєстрованих безробітних жінки становлять 57,0%, в той час як серед працевлаштованих – лише 25,0%.
- Враховуючи наявний ґендерний розрив в заробітній платі, у жінок, які втратили роботу і доходи, набагато менший, ніж у чоловіків обсяг заощаджень, який дозволяє їм гідно пережити кризу.
- Жінки-підприємці мають обмежений доступ до кредитів через відсутність майна під заставу.
- Жінки зазнали більшого навантаження через виконання домашньої та доглядової праці під час карантину.
- Введення карантинних заходів матиме вплив на розмір майбутніх пенсій та термін виходу на пенсію жінок та чоловіків, які втратили роботу і доходи.
- Під час дії карантинних заходів більше 300 тисяч пенсіонерів, які проживають на непідконтрольних Україні територіях, не можуть отримати свої пенсії, оскільки діють обмеження на перетин лінії розмежування.
- Поштові відділення, на яких пенсіонери отримують пенсії, становлять значний ризик зараження коронавірусом, оскільки вони, як правило, переповнені людьми, серед яких можуть бути хворі.
- За незрозумілих причин виплату допомоги на дітей не надали фізичним особам-підприємцям (ФОП) III групи платників податків, хоча вони також зазнали збитків внаслідок запровадження карантину.
- Жінки та чоловіки, які є внутрішньо переміщеними особами і проживають в колективних центрах, зазнають брак засобів санітарно-гігієнічного та індивідуального захисту.
- Під час ізоляції зріс рівень домашнього та ґендерно зумовленого насильства.
- Жінки становлять більшість серед інфікованих на коронавірус.
- Медичний та допоміжний персонал, який надає послуги хворим

на коронавірус, стикається з недостатньою забезпеченістю засобами індивідуального захисту.

- Оскільки жінки становлять переважну більшість медичного і допоміжного персоналу, вони зазнають більшого ризику захворіти на COVID-19.

РЕКОМЕНДАЦІЇ НА КОРОТКОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ:

Зайнятість та доходи

- Надати цілеспрямовану підтримку підприємцям та співробітникам тих сфер, які зазнали найбільших втрат під час карантину.
- Запровадити механізм компенсації відсотків за кредитами, строк сплати яких припадає на період, що закінчується останнім числом місяця, в якому завершується дія карантину.
- Розробити стратегію економічного оздоровлення після виходу з карантину, яка базуватиметься на принципах ґендерної рівності, недискримінації та уповноваження жінок як передумовах стійкої посткризової економіки.
- Цілеспрямовано створювати робочі місця для працевлаштування жінок.
- Прийняти державну програму на підтримку розвитку жіночого підприємництва та надання відповідної інституційної допомоги.
- Запровадити систему збору даних щодо потреб жінок-підприємниць у навчанні на всіх етапах (від початку діяльності підприємства до стрімкого зростання).
- Уряду при плануванні заходів на

- Попри рішення уряду щодо доплати до заробітної плати медичним та іншим працівникам, які безпосередньо зайняті на роботах з ліквідації COVID-19, медики зазнали затримки виплат.
- Доглядова праця, яку здебільшого виконують жінки, не має адекватної винагороди.

подолання COVID-19 брати до уваги підтримку працюючих батьків з дітьми.

- Роботодавцям проводити дружню до сім'ї політику, яка включає:
 - гнучкий графік роботи: віддалену роботу, скорочений робочий тиждень або надання гарантованої довгострокової відпустки для того, щоб працівники мали можливість доглядати за дітьми;
 - надання дистанційної психологічної підтримки працюючим батькам та їхнім дітям, що може включати бесіди, вправи, ігри та інші заходи.
- Проводити широкі просвітницькі кампанії щодо гармонізації професійного, сімейного та приватного життя, рівного розподілу репродуктивної праці та активної участі чоловіків у виконанні батьківських обов'язків.

Пенсії

- Забезпечити пенсію осіб, які проживають на непідконтрольних Україні територіях.
- Вжити заходи безпеки, щоб мінімізувати ризик зараження людей похилого

віку при отриманні пенсій у поштових відділеннях, зокрема, починати виплату пенсій на декілька днів раніше, щоб уникнути занепокоєння; встановити різні дні виплати пенсій для різних категорій пенсіонерів, щоб не допустити одночасного скупчення великої кількості людей; надати пріоритет пенсіонерам перед іншими людьми, які здійснюють готівкові перекази тощо.

- Поширювати серед пенсіонерів інформацію щодо можливості отримати послугу із доставки пенсії додому або делегувати право отримання пенсії третім особам.
- Банкам забезпечити пріоритетний доступ до банкоматів людям похилого віку для отримання пенсій у дні виплат.
- Поширювати інформацію щодо переваг та безпеки електронних пенсійних виплат.

Соціальний захист

- Поширити виплату допомоги на дітей на період карантину та на один місяць після дати його відміни на ФОПів третьої групи платників єдиного податку.
- Надати адресну підтримку жінкам, які виховують неповнолітніх дітей без чоловіків і втратили роботу під час карантину.
- Посилити адресність надання житлової субсидії населенню, спрямовуючи її найбільш незахищеним категоріям громадян.
- Посилити адресність надання державної соціальної підтримки найбільш незахищеним верствам населення та забезпечити контроль під час її надання.
- Забезпечити цільовою адекватною фінансовою допомогою жінок ВПО, які втратили роботу під час карантину.

- Забезпечити засобами індивідуального захисту і гігієни жінок та чоловіків ВПО, які проживають у колективних центрах.
- Проводити інформаційні кампанії в приймаючій громаді для запобігання маргіналізації, стигматизації та дискримінації ВПО під час пандемії COVID-19.

Домашнє насильство

- Включити рекомендації по захисту тих, хто переживає вдома загрозу насильства, до заходів, які розробив уряд щодо самоізоляції.
- Розповсюджувати всіма можливими каналами інформацію щодо кроків, які допоможуть впоратись із ситуацією домашнього насильства під час карантину.
- Активізувати поширення інформації про те, що домашнє насильство є кримінальним злочином і тягне за собою відповідальність.
- Уряд та органи місцевого самоврядування мають докласти зусиль для виявлення всіх жінок і дітей, які пережили насильство в умовах карантину.
- Передбачити зростання попиту на послуги з подолання наслідків насильства після завершення карантину і запланувати відповідне фінансування.
- Шляхом соціального замовлення спрямувати фінансування на недержавні інституції та неурядові організації, які надають послуги жертвам насильства.
- Запровадити страхування медичних працівників на випадок інфікування коронавірусом.
- Забезпечити в повному обсязі

медичний та допоміжний персонал засобами індивідуального захисту.

- Забезпечити вчасне погашення заборгованості по заробітній платі медичним працівникам.
- Забезпечити вчасні додаткові виплати медичним працівникам, які задіяні в боротьбі з коронавірусом.
- Під час пандемії COVID-19 запровадити мобільні медичні пункти для забезпечення доступу сільського

населення до послуг в галузі охорони здоров'я.

- Забезпечити підтримку штатним працівникам в сфері соціальної допомоги, які доглядають літніх людей, людей з інвалідністю, хворих тощо під час пандемії COVID-19.
- Шляхом соціального замовлення залучити організації недержавного сектору до надання соціальних послуг під час пандемії COVID-19.

РЕКОМЕНДАЦІЇ НА ДОВГОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ:

Зайнятість та доходи

- До Єдиного державного реєстру суб'єктів господарювання додати збір даних, розподілених за статтю, віком, місцем проживання.
- Провести аналіз ґендерного впливу пандемії COVID-19 на становище жінок і чоловіків на ринку праці.
- Активізувати заходи щодо зменшення скорочення розриву в оплаті за ґендерною ознакою та регулярно переглядати заробітну плату в галузях, в яких зосереджені жінки.
- Провести національне дослідження щодо розподілу часу на виконання домашньої та доглядової праці жінками та чоловіками.

Соціальний захист

- Оцінити вартість неоплачуваної праці в Україні та її вклад у ВВП країни.
- Провести реформу пенсійної системи: запровадити обов'язкову професійну накопичувальну пенсійну систему.

- Забезпечити зростання середнього розміру пенсії.
- Розробити систему заходів та стимулів для залучення осіб пенсійного віку, зокрема жінок, до ринку праці.
- Стимулювати економічну активність та зайнятість малозабезпечених сімей – одержувачів державної соціальної допомоги через зміну механізмів надання соціальної допомоги.
- Розробити систему стимулів для роботодавців щодо працевлаштування жінок, які постраждали внаслідок війни на сході України.

Домашнє насильство

- Запровадити державну статистичну звітність з питань запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі.
- Сформувавати перелік показників для обліку центральними органами виконавчої влади випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

- Запровадити проведення постійного моніторингу якості наданих послуг особам, які постраждали від насильства.

Охорона здоров'я

- Підвищити рівень оплати праці у галузі охорони здоров'я та поліпшити умови праці медичного персоналу.
- Проаналізувати рівень доступу жінок і чоловіків, які належать до різних вікових і соціальних груп, до послуг охорони здоров'я під час COVID-19.
- Проаналізувати вплив соціально-економічної нерівності на відмінності у стані здоров'я жінок і чоловіків

та використати отримані дані для подальшого планування.

- Прийняти новий порядок призначення та виплати грошової допомоги особам, які надають соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі.
- Розробити та ввести в дію новітні технології у сферу догляду за особами похилого віку, зокрема електронну бездротову персональну сигналізацію для термінового зв'язку із центрами надання соціальної допомоги та ідентифікаційні браслети з QR-кодом для осіб з наявними психічними розладами.

Внесення змін до Державного бюджету України

З метою боротьби з коронавірусом, а також для подолання наслідків пандемії шляхом підтримки громадян та економіки країни уряд України переглянув державний бюджет на цей рік.¹

В основу оновленого бюджету закладено

- скорочення ВВП на 3,9% (раніше передбачали ріст у 3,7%);
- інфляцію на рівні 8,7% та зростання рівня безробіття до 9,4%;
- курс національної валюти – 29,5 грн до 1 дол. США (попередній прогноз – 27,0 грн до 1 дол. США).

За рахунок державного бюджету створено фонд боротьби з коронавірусною інфекцією та її наслідками на період дії карантину та протягом 30 днів з дня відміни цього карантину. На діяльність цього фонду спрямовано 64,7 мільярда гривень. Спочатку планували понад 120,0 мільярдів, але парламент не проголосував за таке рішення.

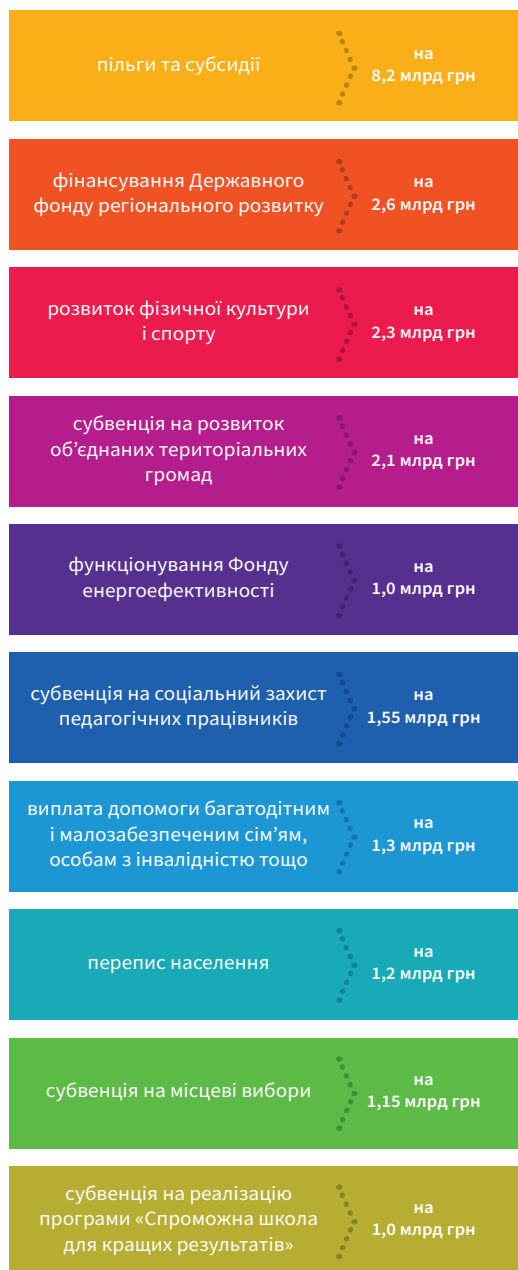
1. «Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік"». Закон України від 13 квітня 2020 року № 553-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553-20>

КОШТИ ЗАЗНАЧЕНОГО ФОНДУ ЗАПЛАНОВАНО СПРЯМУВАТИ НА:

- закупівлю товарів, робіт і послуг, необхідних для боротьби з поширенням та ліквідації пандемії, включаючи закупівлю медичних послуг за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення;
- додаткові доплати до заробітної плати медичним та іншим працівникам, які безпосередньо зайняті на роботах з ліквідації COVID-19;
- надання грошової допомоги громадянам, зокрема особам похилого віку, багатодітним сім'ям, фізичним особам-підприємцям I та II групи з дітьми;
- надання одноразової грошової допомоги членам сімей медичних та інших працівників закладів охорони здоров'я, які загинули (померли) від гострої респіраторної хвороби COVID-19;
- надання трансферту Пенсійному фонду України;
- надання фінансової допомоги на поворотній або безповоротній основі Фонду соціального страхування України і Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття;
- поповнення резервного фонду державного бюджету;
- відновлення видатків державного бюджету (включаючи трансферти місцевим бюджетам) та надання кредитів з державного бюджету за бюджетними програмами, скороченими у зв'язку зі створенням фонду боротьби з пандемією COVID-19 та її наслідками,
- інше.

Джерелом фінансового забезпечення даного фонду є кошти, визначені шляхом зменшення окремих бюджетних призначень головних розпорядників бюджетних коштів, які, на думку уряду, не є першочерговими в даній ситуації.

Зокрема, скоротили фінансування за такими напрямками:

Найбільший негативний вплив від скорочення фінансування зазнають галузі культури й мистецтва, освіти та науки, фізичної культури та спорту. В попередні роки ці галузі переживали хронічне недофінансування, і тільки завдяки цілеспрямованій фінансовій підтримці, яка була надана попереднім урядом, останнім часом значного прогресу в розвитку досягли український кінематограф, книговидавництво, освітні та культурні проекти, наукові дослідження. Внаслідок перерозподілу бюджету зазнали скорочення фінансування Український інститут, Український культурний фонд, Український інститут книги та інші інституції культури. Відмовились від фінансування Фонду президента України з підтримки освіти, звідки давали стипендії обдарованим студентам, а також від створення Фонду розвитку закладів вищої освіти. Видатки на грантову підтримку наукових досліджень та розробок скоротили на 43% і повністю відмовилися від фінансової підтримки наукових розробок.

До прийняття змін до бюджету керівники провідних культурних інституцій звернулись до уряду із застереженням щодо загрози розпаду інституційної системи і втрати цілого покоління талановитих творців і менеджерів культури.² Однак скорочення фінансування відбулося, хоча і не в такому обсязі, як планувалося раніше.

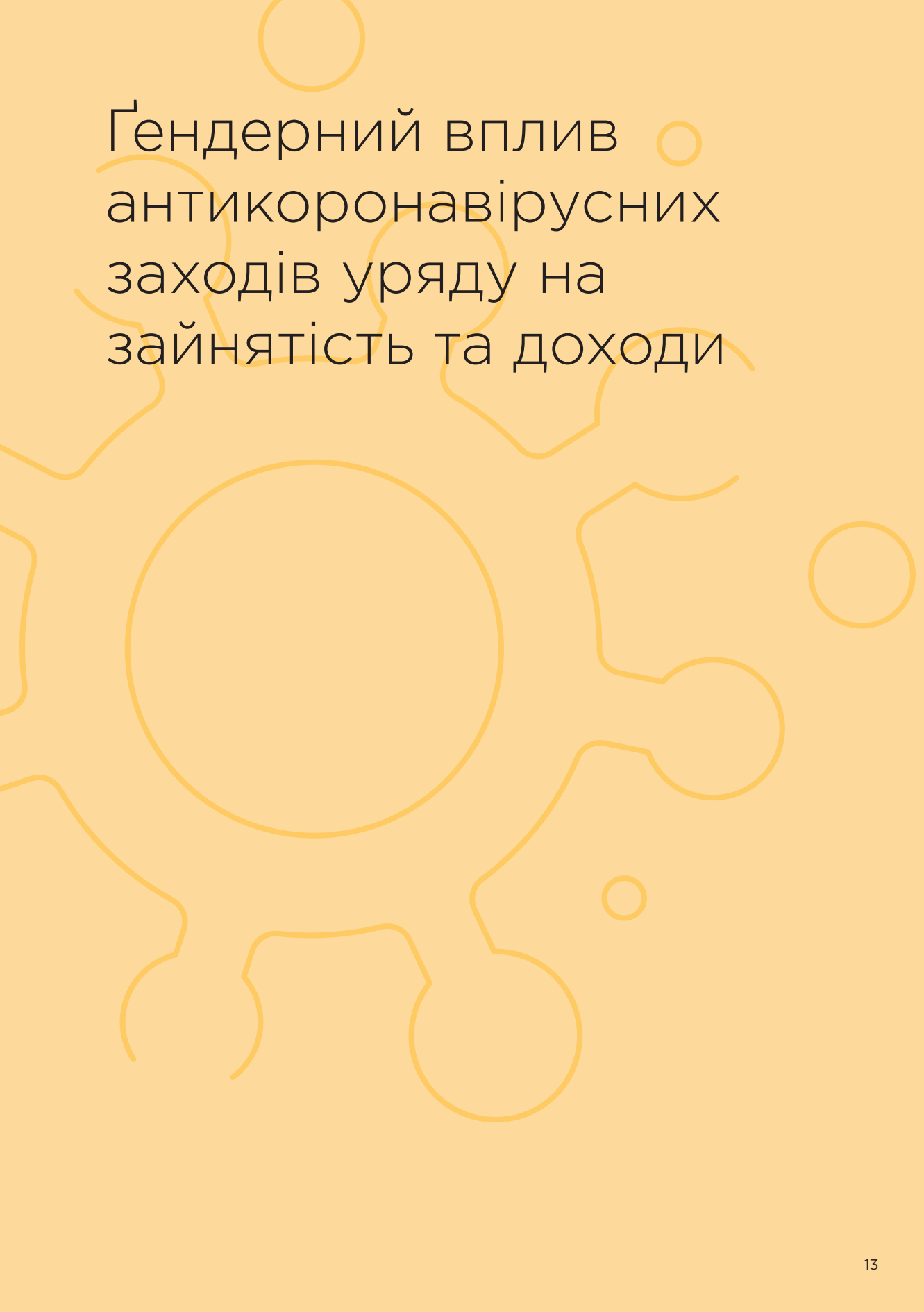
Скорочення фінансування сфери соціального захисту та соціального забезпечення – пільг і субсидій, виплат допомоги багатодітним і малозабезпеченим сім'ям, особам з

інвалідністю, безперечно, вдарить по найбільш незахищеним верствам населення. Для зменшення негативних наслідків запровадження карантину уряд паралельно прийняв ряд заходів щодо підтримки людей літнього віку, фізичних осіб-підприємців, які мають дітей, і людей, які втратили роботу та зареєструвалися у центрі зайнятості як безробітні, внутрішньо переміщених осіб та ін. Більш розгорнутий аналіз буде подано нижче.

Скорочення субвенцій на розвиток об'єднаних територіальних громад (ОТГ) означає збільшення фінансового тягаря на місцеві бюджети та гальмування реформи децентралізації. Скорочення фінансової ресурсної бази місцевих органів влади фактично унеможливило виконання ними делегованих повноважень. Це означає, що жінки і чоловіки, які проживають в ОТГ, не будуть забезпечені в повному обсязі якісними та доступними послугами в сфері освіти, первинної медицини, культури і мистецтва, фізичної культури та спорту, громадського порядку та безпеки тощо.

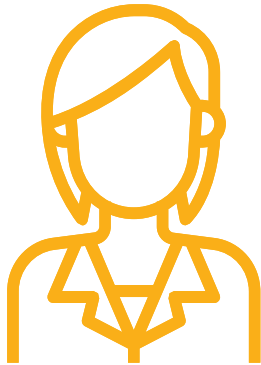
Взагалі, в процесі прийняття фінансових рішень уряд має користуватися пірамідою пріоритетів, на вершині якої стоять люди – жінки і чоловіки у всьому їхньому різноманітті з їхніми потребами та інтересами. Якщо пріоритети вибудовуються таким чином, то фінансування гуманітарної сфери, соціального захисту, реформи децентралізації не скорочується в часи кризи, бо вихід з неї залежить саме від рівня розвитку людського капіталу.

2. Звернення до Кабінету міністрів України. Український інститут, 25 березня 2020 року. <http://ui.org.ua/adresstopm>

The background is a solid light yellow color. It features several decorative elements: a large, faint yellow circle in the upper left; a smaller yellow circle in the upper right; a large, faint yellow circle in the center; and various abstract yellow line shapes scattered throughout, including a large one on the right side and several smaller ones at the bottom.

Гендерний вплив антикоронавірусних заходів уряду на зайнятість та доходи

ГЕНДЕРНІ ПРОБЛЕМИ НА РИНКУ ПРАЦІ, ЯКІ ІСНУВАЛИ В УКРАЇНІ ДО ПАНДЕМІЇ COVID-19

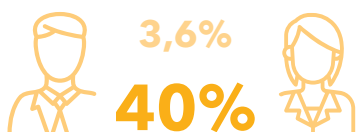
- Зайняті жінки частіше працюють за наймом і, відповідно, рідше є роботодавцями та самозайнятими особами (порівняно з чоловіками). Серед жінок 87% зайнятих є найманими працівниками (проти 82% серед чоловіків). Водночас серед жінок менше самозайнятих (12% проти 16% серед чоловіків) та роботодавців (0,8% проти 1,5%).³
- Горизонтальна сегрегація на ринку праці: жінки становлять переважну більшість штатних працівників у таких галузях: тимчасове розміщення й організація харчування (67,3 %); поштова і кур'єрська діяльність (84,6%); фінансова і страхова діяльність (71,9%); освіта (78,0%); охорона здоров'я (82,8%); мистецтво, спорт, розваги та відпочинок (68,0%), з них діяльність у сфері творчості, мистецтва та розваг (67,8%), функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури (79,1%).⁴
- Вертикальна сегрегація на ринку праці: жінок менше серед керівників усіх підприємств та організацій – 40%. Водночас серед юридичних осіб частка жінок-керівників є нижчою: вони очолюють 30% підприємств та організацій.⁵
- Жінки становлять більше 60% керівників-юридичних осіб у сферах туристичних послуг, функціонування театральних та концертних залів, освіти, перукарень та салонів краси.
- Жінки становлять 60–76% фізичних осіб-підприємців у багатьох видах роздрібною торгівлі (насамперед у сфері торгівлі продуктами харчування).
- У сфері надання послуг перукарнями та салонами краси жінки складають 94% ФОПів.⁶

3. Жінки та чоловіки на керівних посадах в Україні. Статистичний аналіз відкритих даних ЄДРПОУ. Програми розвитку ООН в Україні, 2017. – стор.20-21.

4. Жінки і чоловіки в Україні. Статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики, 2019. - стор.61.

5. Жінки та чоловіки на керівних посадах в Україні. Статистичний аналіз відкритих даних ЄДРПОУ. Програми розвитку ООН в Україні, 2017. – стор.21.

6. Жінки та чоловіки на керівних посадах в Україні. Статистичний аналіз відкритих даних ЄДРПОУ. Програми розвитку ООН в Україні, 2017. – стор.25.

- Галузі, де абсолютна більшість (майже або понад 80%) керівників є чоловіками, – це транспорт, будівництво, сільське господарство, добувна промисловість та енергетика.⁷
- Жінкам в Україні важче розпочинати бізнес через відсутність доступу до ресурсів. Жінці важче взяти кредит у банку, бо їй, як правило, немає чого надати під заставу.⁸
- Гендерний розрив в оплаті праці в 2018 р. в середньому складав 22,3%. Цей розрив коливається в різних сферах економічної діяльності: від 3,6% в освіті до майже 40% в поштовій і кур'єрській діяльності.⁹
- В Україні, як і у всьому світі жінки набагато більше часу витрачають на виконання домашньої та доглядової роботи. За даними ООН Жінки, вони виконують неоплачуваної роботи у 2,6 разів більше, ніж чоловіки.¹⁰ Внаслідок непропорційного розподілення обов'язків щодо виконання неоплачуваної роботи жінки мають менший дохід, менше власності та більше покладаються на державні послуги та соціальне забезпечення.

ВПЛИВ ЗАХОДІВ УРЯДУ НА ЗАЙНЯТІСТЬ ТА ДОХОДИ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ

Постановою Кабінету Міністрів України № 211 від 11 березня 2020 року та змінами, прийнятими постановою № 255 від 02 квітня 2020 року,¹¹ заборонено «роботу ... закладів громадського харчування (ресторанів, кафе тощо), торговельно-розважальних центрів, інших закладів розважальної діяльності, фітнес-центрів, закладів культури, торговельного і побутового обслуговування населення».¹²

7. Там само. – стор.32.

8. Доповідь про виконання Україною Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Восьма періодична доповідь. Міністерство соціальної політики України. Фонд народонаселення ООН. – Київ, 2014.- стор. 37. <https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/CEDAW%20report%20ukr.pdf>

9. Жінки і чоловіки в Україні. Статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики, 2019. - стор.56.

10. Turning promises into action: Gender equality in the 2030 Agenda for Sustainable Development. UN Women, 2018. – p. 93. <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2018/sdg-report-gender-equality-in-the-2030-agenda-for-sustainable-development-2018-en.pdf?la=en&vs=4332>

11. Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. N 211. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zarobigannya-poshim110320rennyu-na-teritoriyi-ukrayini-koronavirusu-covid-19>

12. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. N 211. Постанова КМУ від 2 квітня 2020 р. N 255. https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini-vid-11-bereznya-2020_n290320

Дослідницький підрозділ Advanter Group спільно з Українським інститутом майбутнього провів дослідження стану та перспектив українського бізнесу у зв'язку з карантинними заходами і кризовими явищами в економіці (28.03 – 2.04.2020). Дослідження свідчить, що як малий, так і великий бізнес в Україні вже зазнав суттєвих втрат, і оцінює можливе зменшення доходів майже на 50% протягом 2020 року (зокрема, 28% підприємств очікують зменшення доходів більш ніж на 60% протягом року).

38% підприємств не мають можливості протриматися більше ніж 2 місяці в умовах карантину. Найбільш вразливими є підприємства роздрібною торгівлі нехарчовими продуктами, готельно-туристичного сектору, сфери освіти, ресторанного бізнесу. Більш ніж 50% підприємств цих сфер мають «запас міцності» до 2 місяців.¹³

Оскільки саме жінки становлять переважну більшість як штатних працівників, так і керівників цих підприємств, то вони зазнали значних втрат через припинення діяльності в цих сферах.

Через неможливість провадити публічну діяльність працівники культурних інституцій та продуценти культури стали одними з перших постраждалих від запровадження карантинних заходів. Заборона на проведення виставок, концертів, кінопоказів, вистав мистецтва призвела до стрімкого падіння доходів усіх, хто інвестував час, зусилля і кошти у розвиток культури й мистецтва. Працівники цієї галузі, серед яких переважають жінки, опинилися без роботи та доходів, а

керівники – без ресурсів, які дозволили б виплачувати зарплати.

Внаслідок скорочення фінансування галузі освіти і науки, а саме субвенції на соціальний захист педагогів, а також на реалізацію програми «Спроможна школа для кращих результатів» рядові педагоги не отримують гроші за виконання додаткових функцій: доплати на відпустки, певні компенсації та інші доплати. Враховуючи те, що жінки складають 78% працівників цієї галузі, і їхня середньомісячна заробітна плата становить 7245 грн, то саме жінки відчують негативний вплив цього заходу.

Постанова КМУ забороняє також перевезення пасажирів автомобільним транспортом у міському, приміському, міжміському та ін. сполученнях, а також залізничним транспортом.¹⁴ У сфері транспорту чоловіки складають 68,2% штатних працівників¹⁵, а також значну більшість керівників приватних підприємств цієї галузі. Отже, припинення діяльності в цій сфері значно вплинуло на зайнятість і рівень доходів чоловіків.

Введення карантинних заходів призвело до зростання рівня безробіття. На кінець квітня 2020 року кількість зареєстрованих безробітних становила 457 005 осіб, серед яких жінок – 57%. Кількість безробітних збільшилася на понад 145 тисяч, або на 31% у порівнянні з відповідним періодом минулого року. Разом з тим, серед працевлаштованих жінки складають лише 25%. Що свідчить про те, що на ринку праці є дефіцит робочих місць для жінок.

За професіями найбільшу групу зареєстрованих безробітних становлять працівники сфери торгівлі, громадського

13. Що відбуватиметься з українським бізнесом. <http://chp.com.ua/all-news/item/66534-shcho-vidbuvatimetsya-z-ukrajinskim-biznesom>

14. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Постанова Кабінет Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zapobigannya-poshim110320rennyu-na-teritoriyi-ukrayini-koronavirusu-covid-19>

15. Жінки і чоловіки в Україні. Статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики, 2019. - стор.61.

харчування та послуг, де найбільше сконцентровані жінки. Другу за численністю групу безробітних становлять робітники з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технологічного устаткування на промислових підприємствах, а також з керування транспортними засобами. Чоловіки значно переважають за кількістю в цій групі. На третьому місці стоять керівники, менеджери (управителі).

За експертними оцінками продовження карантинних заходів призведе до збільшення безробітних на 2 млн осіб. Згідно з опитуваннями, 75% компаній тією чи іншою мірою вживають заходи по скороченню витрат на персонал: скорочують людей чи переводять на неоплачувані відпустки, або ж скорочують робочий день.¹⁷

Щоб забезпечити заробітну плату тим, хто перебуває на карантині, уряд прийняв закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019)», який було прийнято 30 березня 2020 року. Перебування на карантині прирівнюється до простою не з вини працівника. Цей час має оплачуватися роботодавцем з розрахунку не нижче від 2/3 тарифної ставки встановленого працівникові розряду/окладу.¹⁸ Отже, роботодавці, які і так втрачають гроші через припинення діяльності, мають оплачувати своїм працівникам період карантину. Щоправда, вони можуть

звернутися за допомогою по частковому безробіттю своїх працівників в період дії карантину не пізніше 30 календарних днів з дня зупинення виробництва.

Уряд також рекомендував роботодавцям на час дії карантину забезпечити за можливості дистанційну (надомну) роботу. Виконання такої роботи не тягне за собою будь-яких обмежень обсягу трудових прав працівників. При цьому, якщо працівник і роботодавець письмово не домовились про інше, дистанційна (надомна) робота передбачає оплату праці в повному обсязі та в строки, визначені діючим трудовим договором.¹⁹

Результати опитування, проведеного соціологічною групою «Рейтинг» в квітні 2020 року, свідчать, що серед 2 000 опитуваних дві третини мали роботу до запровадження карантину. Серед тих, хто мав роботу до карантину, 40% зазначили, що продовжують працювати в звичному режимі після запровадження обмежень; 23% – працюють дистанційно; 11% – пішли у відпустку, 18% – перебувають у відпустці за власним бажанням і 8% – втратили роботу.²⁰ Тобто, 26% респондентів не мають доходу після введення карантинних заходів.

55% опитаних зазначили, що їхніх заощаджень, за умови припинення отримання доходів, вистачить менше ніж на місяць. 17% зазначили, що їм вистачить збережень на термін до 2-х місяців, 8% – до 3-х місяців, 9% – до пів року і більше. Водночас, 82% заявили, що почали економити кошти під час карантину, 16% зазначили, що не роблять цього.

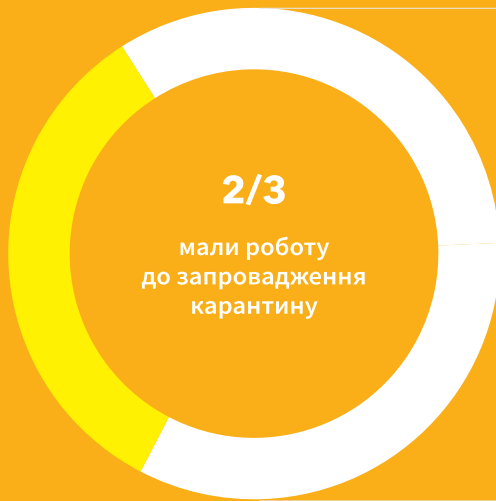
16. Дані щодо кількості зареєстрованих безробітних та надання їм послуг, а також кількості зареєстрованих вакансій (січень-квітень 2020 року). Державна служба зайнятості. <https://www.dcz.gov.ua/publikacija/1-dani-shchodo-kilkosti-zarejestrovanyh-bezrobotnyh-ta-nadannya-yim-poslug-takozh>

17. Внаслідок карантину зростає приховане безробіття. Портал «Хвиля», 24.04.2020. <https://hvylya.net/news/205724-amelin-rasskazal-skolko-bezrobotnyh-poyavitsya-v-ukraine-iz-za-koronakrizisa>

18. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19). Закон України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20>

19. Там само.

20. Україна на карантині: моніторинг суспільних настроїв. Соціологічна група «Рейтинг», 10-12 квітня 2020 р. http://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_cc_iii_wave_press.pdf

40%	продовжують працювати в звичному режимі
23%	працюють дистанційно
11%	пішли у відпустку
18%	перебувають у відпустці за власним бажанням
8%	втратили роботу

26%

респондентів не мають доходу після введення карантинних заходів

82%

респондентів заявили, що почали економити кошти під час карантину

Заощаджень, за умови припинення отримання доходів, вистачить

55%

менше ніж на місяць

17%

до 2-х місяців

8%

до 3-х місяців

9%

до пів року і більше

Останніх більше серед чоловіків та більш забезпечених громадян.²¹

Треба зазначити, що в галузях, у яких сконцентровані жінки, їхня середньомісячна заробітна плата становить: 6 983 грн – в сфері освіти і науки; 6 312 грн – функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури; 5 568 грн – сфера громадського харчування. У той же час, у сфері транспорту середня заробітна плата чоловіків – 10 206 грн.²² Гендерний розрив в оплаті праці між цими галузями становить

38-45%. Зрозуміло, що при нижчому рівні доходу в людини, відповідно, менше заощаджень. Отже, «запас потужності» гідно пережити кризу в жінок набагато менший, ніж у чоловіків.

Взагалі, якщо подивитися гендерні дослідження попередніх років, то побачимо, що навіть в стабільні часи через різницю в оплаті праці 31% жінок 16-64 років економлять на їжі та/або одязі, тоді як серед чоловіків таких 25%.²³

ЗАХОДИ УРЯДУ УКРАЇНИ ДЛЯ ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ

На період карантину уряд запровадив ряд заходів на підтримку бізнесу, зокрема:

- фізичні особи-підприємці тимчасово звільняються від нарахування та сплати єдиного соціального внеску;
- введено мораторій на проведення перевірок бізнесу контролюючими органами;
- забороняється накладати штрафи за порушення податкового законодавства;
- введена заборона на виселення орендарів житла за несплату комунальних послуг та не нараховуються штрафи і пеня за несплату комунальних послуг;
- фізичні особи-підприємці звільняються від сплати штрафів і пені за порушення договорів споживчого кредитування;
- працівники малих і середніх підприємств, за якими роботодавець зберігає робочі місця, можуть отримувати часткові виплати з безробіття;
- відстрочені виплати іпотечних кредитів;
- юридичні особи та фізичні особи-підприємці звільнені від сплати земельного податку або орендної плати за земельну ділянку.

21. Там само.

22. Жінки і чоловіки в Україні. Статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики, 2019. – стор.58.

23. Дослідження зайнятості та добробуту чоловіків та жінок. Info Sapiens у співпраці з Ring Ukraine, січень-березень 2019. https://sapiens.com.ua/publications/socpol-research/77/UKR_Gender%20employment%20and%20welfare%20Study.pdf

З метою мінімізації та подолання негативних наслідків карантинних заходів на розвиток мікро та малого підприємництва (ММП) урядом України запроваджений додатковий компонент у рамках державної програми «Доступні кредити 5-7-9%», яка стартувала 1 лютого 2020 року. Антикризовий пакет підтримки ММП запроваджений на час проведення карантину та протягом 90 днів з дня його відміни. Максимальна сума позики збільшена до 3 млн грн, а також розширено перелік інвестиційних цілей кредитування і можливості рефінансування під 0%. Передбачено певні умови для отримання такої позики:

- збереження не менше 60% фонду оплати праці та 80% чисельності персоналу в порівнянні зі станом на 1 березня 2020 року;
- розмір річного доходу від господарської діяльності, що не перевищує суму еквівалентну 10 млн євро;
- відсутність станом на 1 березня 2020 року недіючих кредитів.

Кредити за новими правилами мікро та малий бізнес зможе отримати тільки

після внесення Радою Фонду розвитку підприємництва відповідних змін до Програми «Доступні кредити 5-7-9%» та оновлення угод Фонду з банками, що надають кредити.

Ще до введення карантинних заходів співробітник «Економічної правди» провів експеримент щодо доступності такого кредиту для відкриття нового бізнесу і виявив бар'єри, з якими стикаються підприємці.²⁴ Серед умов отримання кредиту є застава у вигляді нерухомості чи транспортного засобу. Саме відсутність майна під заставу є однією із суттєвих перешкод на шляху жінок для створення бізнесу.

Загалом, заходи, які запровадив уряд для підтримки бізнесу, можуть забезпечити виживання людей під час карантину, але чи підтримують вони підприємство як таке? Крім того, ці заходи не враховують непропорційно високий вплив карантину на ті сфери, де сконцентровані саме жінки (сфера надання послуг, культура і мистецтво, освіта і наука), або саме чоловіки (сфера транспорту), тобто є ґендерно сліпими.

24. Как "доступные кредиты 5-7-9%" оказались недоступными для нового бизнеса: опыт ЭП. "Экономическая правда. 6 марта 2020 г. <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2020/03/6/657777/>

РЕКОМЕНДАЦІЇ НА КОРОТКОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ:

- Надати цілеспрямовану підтримку підприємцям та співробітникам тих сфер, які зазнали найбільших втрат під час карантину.
- Запровадити механізм компенсації відсотків за кредитами, строк сплати яких припадає на період, що закінчується останнім числом місяця, в якому завершується дія карантину.
- Розробити стратегію економічного оздоровлення після виходу з карантину, яка базуватиметься на принципах ґендерної рівності, недискримінації та уповноваження жінок як передумовах стійкої посткризової економіки.
- Цілеспрямовано створювати робочі місця для працевлаштування жінок.
- Прийняти державну програму на підтримку розвитку жіночого підприємництва та надання відповідної інституційної допомоги.
- Запровадити систему збору даних щодо потреб жінок-підприємниць у навчанні на всіх етапах (від початку діяльності підприємства до стрімкого зростання).

РЕКОМЕНДАЦІЇ НА ДОВГОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ:

- До Єдиного державного реєстру суб'єктів господарювання додати збір даних, розподілених за статтю, віком, місцем проживання.
- Провести аналіз ґендерного впливу пандемії COVID-19 на становище жінок і чоловіків на ринку праці.
- Активізувати заходи щодо зменшення скорочення розриву в оплаті за ґендерною ознакою та регулярно переглядати заробітну плату в галузях, у яких зосереджені жінки.

ДОМАШНЯ РОБОТА ТА ДОГЛЯД ЗА ДІТЬМИ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ

В Україні карантин у школах та дитячих садках оголосили з 12 березня до кінця навчального року. Це є викликом для батьків, особливо тих, які мають дітей молодшого віку, бо вони потребують постійного нагляду. Ті сім'ї, що наймали персонал для догляду або навчання дітей, залишилися без такої можливості через вимогу соціальної ізоляції та обмежене пересування по місту.

На батьків, що мають дітей, які навчаються в школі, лягла відповідальність за навчальний процес. По суті, вони перебрали на себе функцію вчителів. Навіть у тому випадку, коли школи запровадили дистанційне навчання, батьки мають контролювати процес, оскільки дітям часто не вистачає самоконтролю, вони відволікаються і не засвоюють навчальний матеріал. Процес виконання домашнього завдання розтягується на цілий день і потребує постійної залученості батьків.

Окрім догляду, перебування дітей та всієї сім'ї вдома протягом цілого дня збільшує тягар домашньої роботи, зокрема приготування їжі, прибирання, прання, закупів тощо. Згідно з дослідженням, проведеним у 2010 році, Україна стала лідером серед європейських країн щодо завантаженості домашньою працею жінок у віці 20-49 років, які перебували в офіційному шлюбі, мали дітей і були зайняті оплачуваними видами діяльності поза домом. Без урахування догляду за дітьми та родичами українські жінки в середньому витрачають 24,6 годин на тиждень (в європейських країнах в середньому – 20 годин на тиждень) на домашню роботу. Необхідно зауважити, що в Україні у чоловіків середній показник витрат часу на домашню роботу також був найвищий серед європейських країн (14,5 години на тиждень).²⁵ Але різниця між навантаженням неоплачуваною роботою українських жінок і чоловіків становить понад 10 годин на тиждень. В Україні після одруження чоловіки починають витрачати менше часу на домашню роботу, що свідчить про те, що частину такої роботи, яку до шлюбу виконували безпосередньо чоловіки, перейняли на себе жінки.

Під час карантину навантаження на жінок тільки посилилось. Результати опитування «Емоції і поведінка українців на карантині», проведеного Соціологічною групою «Рейтинг», показали, що серед опитаних 36%

25. The European Social Survey. <https://www.europeansocialsurvey.org/data/themes.html?t=family>

жінок і 28% чоловіків стали частіше готувати їжу; 41% жінок і 27% чоловіків частіше займатися домом і прибиранням.²⁶ На жаль, опитування не включало запитання щодо догляду за дітьми. Але навіть з цього дослідження очевидно, що жінки зазнають більшого навантаження через виконання репродуктивної праці.

Особливо негативні наслідки ця ситуація має для жінок, які працюють дистанційно з дому, бо вони не можуть присвятити достатньо

часу на виконання роботи протягом дня, отже мають надолжувати вночі. Таке потрібне навантаження (професійна, домашня та доглядова робота) негативно впливає на здоров'я жінок, оскільки залишає менше часу для турботи про себе, відпочинку та сну. Під час карантину жінки більше за чоловіків відчувають страх, сум, печаль, почуття провини. Тривога, страх, почуття провини чи відчаю, виснаженість входять до переліку симптомів, пов'язаних з депресією.

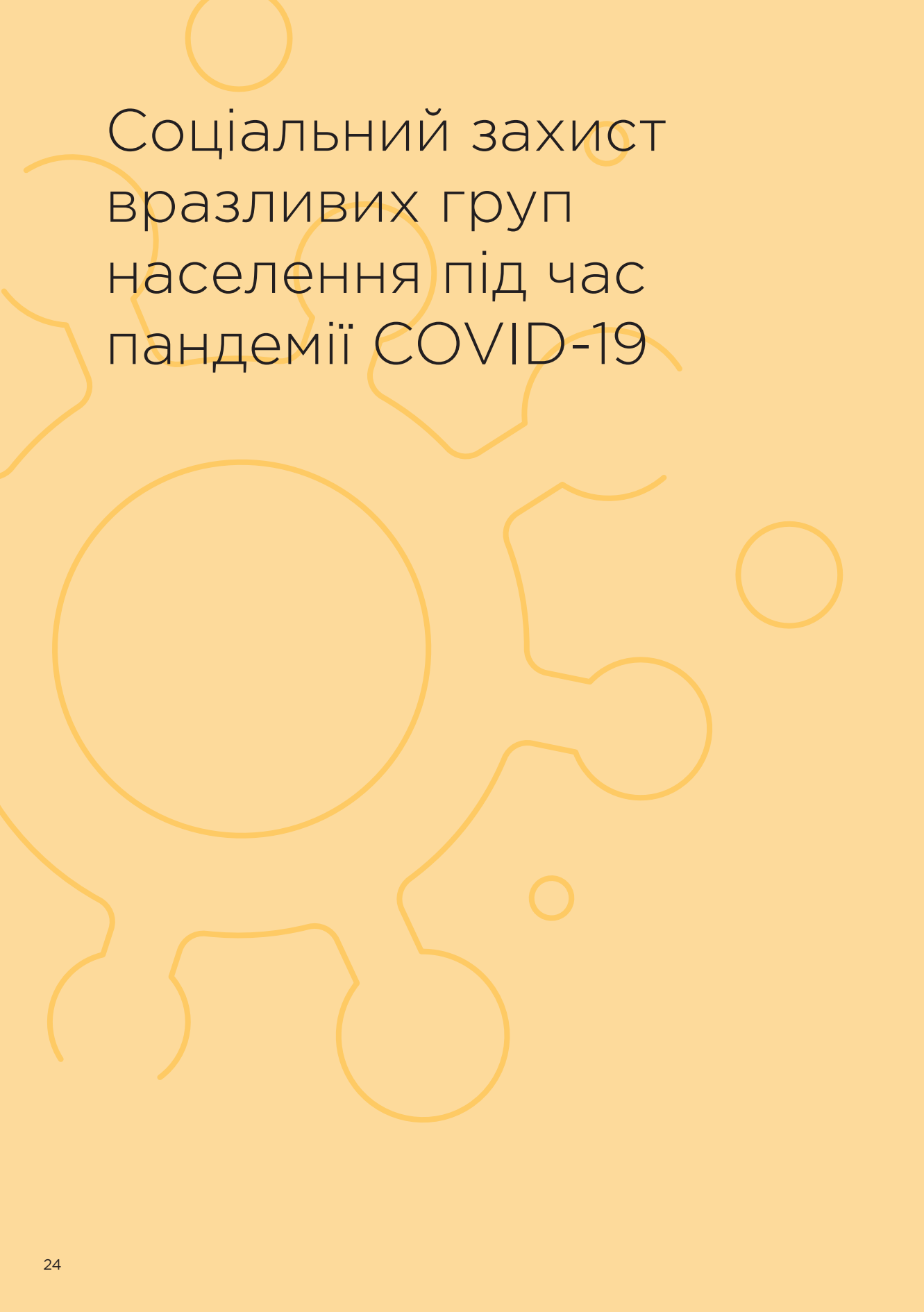
РЕКОМЕНДАЦІЇ НА КОРОТКОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ:

- Уряду при плануванні заходів на подолання COVID-19 брати до уваги підтримку працюючих батьків з дітьми.
- Роботодавцям проводити дружню до сім'ї політику, яка включає:
 - гнучкий графік роботи: віддалену роботу, скорочений робочий тиждень або надання гарантованої довгострокової відпустки для того, щоб працівники мали можливість доглядати за дітьми;
 - надання дистанційної психологічної підтримки працюючим батькам та їхнім дітям, що може включати бесіди, вправи, ігри та інші заходи.
- Проводити широкі просвітницькі кампанії щодо гармонізації професійного, сімейного і приватного життя, рівного розподілу репродуктивної праці та активної участі чоловіків у виконанні батьківських обов'язків.

РЕКОМЕНДАЦІЇ НА ДОВГОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ:

- Провести національне дослідження щодо розподілу часу на виконання домашньої та доглядової праці жінками та чоловіками.
- Оцінити вартість неоплачуваної праці в Україні та її вклад у ВВП країни.

26. Емоції і поведінка українців на карантині. Соціологічна група «Рейтинг», 1-2 квітня 2020 року. http://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_emotions_042020_press.pdf

The background is a solid light orange color. It features several abstract, hand-drawn style shapes in a slightly darker orange hue. These include a large circle on the left side, a smaller circle at the top center, and various irregular, wavy lines and smaller circles scattered across the page, creating a decorative, organic feel.

Соціальний захист вразливих груп населення під час пандемії COVID-19

ГЕНДЕРНІ ПРОБЛЕМИ В СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ, ЯКІ ІСНУВАЛИ В УКРАЇНІ ДО ПАНДЕМІЇ COVID-19

- Кількість літніх жінок (віком 65 років і старше) майже вдвічі перевищує кількість чоловіків цієї вікової групи станом на 1 грудня 2019 року.²⁷
- Жінки становлять дві третини від загальної чисельності пенсіонерів (2018 р.).
- Три чверті пенсіонерів (82,1%) отримують пенсію до 4 тис. грн.²⁸
- Гендерний розрив у пенсіях становить у середньому 30% на користь чоловіків і є більшим, ніж різниця в оплаті праці.²⁹
- Жінки очолюють 92,2% неповних сімей, у складі яких є діти.³⁰
- 58% внутрішньо переміщених осіб це жінки.
- 90,6% тих, хто пережили зґвалтування, та 73,5% тих, хто пережили домашнє насильство, – жінки.³¹
- Майже кожна п'ята жінка (19%) у віці від 15 до 49 років пережила фізичне насильство протягом останніх 12 місяців.³²

ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ВРАЗЛИВІСТЬ ЖІНОК

Для переважної більшості людей похилого віку пенсія є єдиним джерелом доходів для існування. В Україні діє солідарна система пенсійного забезпечення, яка призводить до негативних результатів для жінок, тому що прив'язана до офіційної зайнятості, де зберігається гендерна нерівність, і не враховує репродуктивну працю, яку здебільшого виконують жінки. Протягом трудового життя жінки заробляють менше, ніж чоловіки, відповідно, мають менші відрахування до пенсійного фонду, не мають значних заощаджень, більш консервативні в інвестуванні. Оскільки жінки

27. Оцінка чисельності наявного населення України. Кабінет Міністрів України, 23 січня, 2020 р. <https://www.kmu.gov.ua/news/oprilyudneno-rezultati-ocinki-chiselnosti-nayavnogo-naselennya-ukrayini>
28. Стратегічний план діяльності Міністерства соціальної політики України на 2020 бюджетний рік і два бюджетні періоди, що настають за плановим (2021–2022 роки). Наказ Міністерства соціальної політики №97 від 07 лютого 2020 року. <https://www.msp.gov.ua/documents/5641.html>
29. Влад Боднар. Гендерний пенсійний розрив та права людини – що спільного? <http://khp.org/index.php?id=1547471953>
30. Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств) за 2018 рік. Державна служба статистики України. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
31. <http://ukrstat.gov.ua/>
32. The prevalence of violence against women and girls. UNFPA, Kyiv, 2014 – p. 18. <https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/GBV%20prevalence%20survey%20%20EN.pdf>

живуть довше за чоловіків, то вони частіше живуть у старості самотньо, довше хворіють і потребують більше коштів на ліки, медичні послуги та догляд. Отже, життя на пенсії виявляється дорожчим для жінок.

Станом на 31.12.2019 в Україні налічувалось 11,3 млн пенсіонерів, з яких 7,5 млн становлять жінки. Із загальної кількості пенсіонерів 35,5% отримують до 2 000 грн, 34,2% – від 2 000 до 3 000 грн, 12,4% – від 3 000 до 4 000 гривень. У першому півріччі 2020 року прожитковий мінімум для осіб, що втратили працездатність, складав 1 638 грн. Тобто одна третина пенсіонерів отримує пенсію на рівні прожиткового мінімуму.

У зв'язку з поширенням COVID-19, уряд затвердив порядок виплати одноразової грошової допомоги у розмірі 1 000 грн³³ пенсіонерам, розмір пенсії яких менше 5 000 грн, та громадянам, які одержують державну соціальну допомогу у зв'язку з інвалідністю та за віком замість пенсії.³⁴ На це урядом спрямовано 10,6 млрд гривень. Не можна заперечити той факт, що особи, які отримують малі пенсії, потребують додаткової соціальної підтримки, але розмір допомоги повинен бути таким, щоб вона могла реально змінити становище людини, інакше це схоже на популістську акцію.

Під час дії карантинних заходів більше 300 тисяч пенсіонерів, які проживають на непідконтрольних Україні територіях, взагалі не можуть отримати свої пенсії, оскільки діють обмеження на перетин лінії розмежування. Уряд обіцяє повністю виплатити їм пенсії після скасування карантину і відкриття пунктів пропуску. Як літні жінки і чоловіки мають існувати більше

двох місяців без доходів, уряд не повідомив.

Взагалі, рівень пенсійного забезпечення громадян в умовах інфляції та постійного зростання цін на товари та послуги, зокрема й житлово-комунальні, не забезпечує їм достатнього життєвого рівня. Оскільки пенсії жінок на третину нижчі за пенсії чоловіків, то саме жінки найбільше наражаються на жалюгідне жевріння в умовах крайньої бідності в старості.

Майже 20 років уряд обіцяє запровадити накопичувальну пенсійну систему. Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» було передбачено створення інституційних компонентів функціонування накопичувальної системи до 1 липня 2018 року і перерахування страхових внесків – з 1 січня 2019 року.³⁵ Восени 2019 року Міністерство соціальної політики повідомило про неготовність запровадження цієї системи в найближчій перспективі.³⁶

Оскільки введення карантинних заходів має негативний вплив на працевлаштування та виплату заробітної плати, це автоматично скоротить соціальні виплати в Пенсійний фонд, а отже розмір майбутніх пенсій жінок та чоловіків, які втратили роботу і доходи. Як відомо, у формулі розрахунку пенсій враховується трудовий стаж і розмір зарплати. Якщо ж на час карантину працівники втратили роботу на кілька місяців або отримували меншу зарплату, в майбутньому це відобразиться на розмірі їхньої пенсії. Призупинення трудової діяльності також скоротить стаж, необхідний для виходу на пенсію. Ті особи, які вимушені були перервати роботу, повинні будуть працювати довше, щоб вийти на заслужений відпочинок.

33. 36,8 дол. США за курсом НБУ на 27 квітня 2020 року. <https://minfin.com.ua/currency/>

34. «Деякі питання підвищення пенсійних виплат і надання соціальної підтримки окремим категоріям населення у 2020 році». Постанова Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2020 р. № 251. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/251-2020-%D0%BF?find=1&text=1000+%D0%B3%D1%80%D0%BD>

35. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Закон України від 9 липня 2003 року N 1058-IV. <https://ips.ligazakon.net/document/T031058?an=1487>

36. Для переходу на накопичувальну пенсійну систему потрібна відповідна інфраструктура, - Юлія Соколовська. Міністерство соціальної політики, 27 вересня, 2019 року. <https://www.msp.gov.ua/news/17629.html>

В Україні послуги з виплати і доставки пенсій надають АТ «Укрпошта» та банки, перелік яких щорічно визначається Пенсійним фондом. «Укрпошта» забезпечує виплату пенсій в поштових відділеннях, або доставку додому (за домовленістю), в той час як банки здійснюють електронні виплати пенсій. Половина пенсіонерів (5,7 млн) користується послугами «Укрпошти»,³⁷ значна частина з них отримує пенсії в поштових відділеннях, відстоюючи довгі черги. Ці пункти

отримання пенсій становлять значний ризик зараження коронавірусом, оскільки, як правило, вони переповнені людьми, серед яких можуть бути хворі. Частина пенсіонерів, які отримують пенсію через банки, надають перевагу зняттю готівки в банкоматах, а не розрахунку в магазинах банківськими картками. Це також підвищує ризик зараження коронавірусом, оскільки можливе скупчення людей біля банкоматів у дні виплати пенсій.

РЕКОМЕНДАЦІЇ НА КОРОТКОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ:

- Забезпечити пенсією осіб, які проживають на непідконтрольних Україні територіях.
- Вжити заходи безпеки, щоб мінімізувати ризик зараження людей похилого віку при отриманні пенсій у поштових відділеннях, зокрема, починати виплату пенсій на декілька днів раніше, щоб уникнути занепокоєння; встановити різні дні виплати пенсій для різних категорій пенсіонерів, щоб не допустити одночасного скупчення великої кількості людей; надати пріоритет пенсіонерам перед іншими людьми, які здійснюють готівкові перекази тощо.
- Поширювати серед пенсіонерів інформацію щодо можливості отримати послугу із доставки пенсії додому або делегувати право отримання пенсії третім особам.
- Банкам забезпечити пріоритетний доступ до банкоматів людям похилого віку для отримання пенсій.
- Поширювати інформацію щодо переваг та безпеки електронних пенсійних виплат.

РЕКОМЕНДАЦІЇ НА ДОВГОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ:

- Провести реформу пенсійної системи: запровадити обов'язкову професійну накопичувальну пенсійну систему.
- Забезпечити зростання середнього розміру пенсії.
- Розробити систему заходів та стимулів для залучення осіб пенсійного віку, зокрема жінок, до ринку праці.

37. Пенсія поштою: зручна послуга з доставкою додому. Укрпошта. <https://ukrposhta.ua/pensiya-poshtoyu-zruchna-posluga-z-dostavkoyu-dodomu/>

СОЦІАЛЬНІ ВИПЛАТИ

Право на соціальні виплати та пільги має понад третина населення країни, що говорить про велике навантаження на бюджет. Право отримувати соціальні виплати від держави мають: сім'ї з дітьми; особи з інвалідністю; малозабезпечені та багатодітні сім'ї; громадяни, які постраждали від наслідків Чорнобильської катастрофи; учасники бойових дій; внутрішньо переміщені особи; особи, які постраждали від торгівлі людьми; жінки, яким присвоєно почесне звання «Мати-героїня»; фізичні особи, які надають соціальні послуги. Жінки становлять переважну більшість отримувачів соціальних виплат.

Сім'ї з дітьми є однією з найбільших груп, які отримують соціальні виплати. Для соціальної підтримки сімей з дітьми на період карантину Кабінет Міністрів України ухвалив рішення щодо підтримки фізичних осіб-підприємців, які мають дітей, і людей, які втратили роботу та зареєструвалися у центрі зайнятості як безробітні.

Виплату допомоги на дітей на період карантину та на один місяць після дати його відміни можуть отримати фізичні особи-підприємці, які належать до першої і другої групи платників єдиного податку та сплачували єдиний соціальний внесок. Такою допомогою може скористатися близько 300 тисяч сімей. Вона надаватиметься на кожну дитину до 10-річного віку в розмірі прожиткового мінімуму (для дітей віком до 6-ти років – 1 779 грн; для дітей віком від 6-ти до 10-ти років – 2 218 грн).³⁸

Разом з тим, ФОПи, які належать до третьої групи платників податків, також можуть надавати послуги в сферах громадського харчування, провадити діяльність у сфері культури і спорту, відпочинку та розваг, обслуговування конференцій, готельного сервісу, торговельного і побутового обслуговування населення – тобто, саме у тих сферах, які зазнали найбільшої втрати прибутку та стагнації в період карантину. Як ми вже зазначали, саме в цих сферах зосереджені жінки. Отже, виключення цієї групи фізичних осіб-підприємців із кола сімей з дітьми, які можуть розраховувати на соціальну підтримку, підвищує економічну вразливість жінок.

Крім того, сім'ї з дітьми, які перебувають вдома внаслідок закриття шкіл, ясел та інших дитячих закладів, зіткнулися зі збільшенням витрат на харчування та комунальні послуги.

38. Уряд продовжує ініціювати антикризові заходи для соціального захисту громадян. Урядовий портал. 22 квітня 2020 року. <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-zaprovadiv-dodatkovi-socialni-garantiyi-dlya-fopiv-ta-malozabezpechenih-simej-na-period-karantinu>

Це буде особливо важко для сімей з низьким рівнем доходу, які мають право на безкоштовне шкільне харчування.

Однією із категорій осіб, які отримують соціальну підтримку від держави, є малозабезпечені сім'ї. Під час карантину уряд спростив доступ до отримання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям для громадян, які втратили роботу або не мають можливості працевлаштуватися. Допомога включає доплати на кожну дитину. Цією підтримкою буде охоплено близько 100 тисяч громадян. Середньомісячний розмір допомоги для малозабезпеченої сім'ї, в якій виховуються неповнолітні діти, становитиме від 2 800 до 3 020 гривень.³⁹

Серед малозабезпечених сімей особливо треба виділити жінок, які виховують неповнолітніх дітей без чоловіків і становлять 15% від всіх матерів. З них 43% економлять на їжі та/або одязі, тоді як серед одружених матерів неповнолітніх дітей таких 25%.⁴⁰ Ці жінки також мають бути в фокусі для надання підтримки під час карантину. Надання житлових субсидій є одним із видів соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям. Так, станом на 27.12.2019, житлову субсидію отримували 3,4 млн домогосподарств. Середній розмір платежів за житлово-комунальні послуги в опалювальний період становить понад 70% середньої пенсії в Україні та понад 20% середньої заробітної плати. В умовах коронавірусної інфекції рішенням уряду збільшено з двох до трьох місяців термін простроченої заборгованості з оплати житлово-комунальних послуг одержувачами житлових субсидій та пільг,

за наявності якої житлова субсидія не призначається.

Разом з тим, прийнявши зміни до державного бюджету, які були внесені у зв'язку із COVID-19, влада скоротила видатки на житлові субсидії на 8,2 мільярда гривень.⁴¹ Це призведе або до зменшення розміру субсидій, або до зменшення кількості сімей, які їх отримують. В умовах кризи, коли в людей скорочуються або взагалі втрачаються доходи, такий захід підсилить вразливість тих, хто цієї субсидії потребує. В квітні вже спостерігалось скорочення рівня надання субсидій на оплату житлово-комунальних послуг. Якщо в березні 2020 року із загальної кількості домогосподарств, які звернулися по субсидію, 57 % її отримали, то в квітні ця частка становила 45%. Скоротився також майже на 40% середній розмір виплат: якщо в березні сім'я в середньому отримувала 1007 гривень допомоги, то в квітні – 612 гривень.⁴²

У доповіді Уповноваженого з прав людини зазначено, що «регулярні зміни у законодавстві щодо призначення житлових субсидій на оплату житлово-комунальних послуг призвели до звуження кола осіб, які можуть реально скористатися цією послугою».⁴³

Загалом, станом на 31.12.2019 державну соціальну допомогу отримували 224,1 тис. малозабезпечених сімей. У багатьох випадках соціальна допомога не стимулює непрацюючих працездатних осіб шукати роботу та повертатися до активного економічного та соціального життя. Через споживацьке ставлення малозабезпечених осіб до державної допомоги щороку зростають витрати на неї.⁴⁴

39. Уряд продовжує ініціювати антикризові заходи для соціального захисту громадян. Урядовий портал. 22 квітня 2020 року. <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-zaprovadiv-dodatkovii-socialni-garantiyi-dlya-fopiv-ta-malozabezpechenih-simej-na-period-karantinu>

40. Дослідження зайнятості та добробуту чоловіків та жінок. Info Sapiens у співпраці з Ring Ukraine, січень-березень 2019. https://sapiens.com.ua/publications/socpol-research/77/UKR_Gender%20employment%20and%20welfare%20Study.pdf

41. Закон України «Про Державний бюджет України 2020 рік. Зі змінами від 13 квітня 2020 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#n129>

42. Інформація про надання житлових субсидій. Міністерство соціальної політики,

43. Щорічна доповідь Уповноваженого з прав людини за 2019 рік. Про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні. – Київ, березень 2020 р. – стор.20. <https://pon.org.ua/novyny/7765-schorchna-dopovid-upovnovazhenogo-z-prav-lyudini-za-2019-rk.html>

44. Стратегічний план діяльності Міністерства соціальної політики України на 2020 бюджетний рік і два бюджетні періоди, що настають за плановим (2021–2022 роки). Наказ Міністерства соціальної політики №97 від 07 лютого 2020 року. <https://www.msp.gov.ua/documents/5641.html>

РЕКОМЕНДАЦІЇ НА КОРОТКОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ:

- Поширити виплату допомоги на дітей на період карантину та на один місяць після дати його відміни на ФОПів третьої групи платників єдиного податку.
- Надати адресну підтримку жінкам, які виховують неповнолітніх дітей без чоловіків і втратили роботу під час карантину.
- Посилити адресність надання житлової субсидії населенню, спрямовуючи її найбільш незахищеним категоріям громадян.
- Посилити адресність надання державної соціальної підтримки найбільш незахищеним верствам населення та забезпечити контролю під час її надання.

РЕКОМЕНДАЦІЇ НА ДОВГОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ:

- Стимулювати економічну активність та зайнятість малозабезпечених сімей – одержувачів державної соціальної допомоги через зміну механізмів надання соціальної допомоги.

ЖІНКИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ

Від початку війни на сході України понад 1 млн 400 тис. осіб вимушені були покинути свої домівки і стати внутрішньо переміщеними. Жінки не тільки складають більшість ВПО, але й частіше, ніж чоловіки стикаються з порушенням їхнього права на житло, охорону здоров'я, соціальний захист та пенсійне забезпечення, зайнятість, освіту, доступ до суду тощо. Жінки також більше скаржаться на проблеми, які виникають при взятті на облік, відновленні та оформленні документів, що посвідчують особу.

Взагалі жінки ВПО більш економічно вразливі, ніж чоловіки. Вони втричі частіше за чоловіків проживають у багатодітних родинах, майже вдвічі – у малозабезпечених, та на 9% частіше – у сім'ях, які перебувають у складних життєвих обставинах. Жінки ВПО частіше відчують брак коштів та змушені заощаджувати навіть на харчуванні, часто фінансово залежать від чоловіків та членів родини. На жінках ВПО лежить додаткове навантаження по забезпеченню

виховання неповнолітніх дітей (41,6% жінок та 27,1% чоловіків проживає разом з дітьми до 18 років).⁴⁵ Переважна більшість (79%) безробітних ВПО, які активно шукають роботу, є жінками. Серед тих, хто зіткнувся з труднощами в пошуку роботи, теж переважають жінки.⁴⁶ Під час карантину всі ці проблеми тільки загострились, оскільки багато жінок ВПО втратили роботу, в них скоротились або взагалі зникли доходи, зросло навантаження домашньої та доглядової праці.

Уряд прийняв рішення щодо надання соціальної підтримки ВПО в період дії карантину та протягом 30 днів з дня відміни карантину:

- не припиняти виплату щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, якщо закінчився її шестимісячний строк у період дії карантину та протягом 30 днів з дня відміни карантину. Призначення грошової допомоги на наступний шестимісячний строк здійснюється без подання відповідної заяви та документів;
- забороняється прийняття рішення про скасування дії довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи;
- забороняється здійснення контролю за проведенням соціальних виплат ВПО за місцем їхнього фактичного проживання;
- забороняється зупинення акціонерним товариством «Державний ощадний банк України» видаткових операцій за поточним рахунком у разі не проходження фізичної ідентифікації одержувачем соціальних виплат.⁴⁷

Щомісячна адресна допомога видається для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату комунальних послуг. Вона призначається на сім'ю і не може перевищувати 3 000 грн на місяць. Якщо до складу сім'ї входять особи з інвалідністю або діти з інвалідністю, то сума збільшується, але не може перевищувати 3400 грн на місяць, а для багатодітної сім'ї – 5 000 грн на місяць. Треба зазначити, що розмір адресної допомоги не відповідає цінам на оренду гідного житла в таких містах як Івано-Франківськ, Київ, Львів, Харків, Полтава та ін.⁴⁸

Безумовно, заходи, прийняті урядом, дадуть змогу переселенцям безперервно отримувати грошову допомогу. Однак вони не спрямовані на вирішення тих проблем, які виникли у жінок і чоловіків ВПО під час дії карантину: втрату роботи, скорочення або відсутність доходу, неможливість оплати оренди житла тощо. Ці заходи також не беруть до уваги більшу економічну та соціальну вразливість жінок, які вимушені були переселитися.

Крім того, для жінок і чоловіків ВПО, які зараз проживають у колективних центрах, існує підвищений ризик захворіти на COVID-19 через брак засобів індивідуального захисту й гігієни та обмежений доступ до медичних послуг.

45. Див.: Звіт про гендерний аналіз результатів всеукраїнського опитування щодо дотримання прав ВПО. Громадський холдинг «Група впливу», Уповноважений з прав людини, ПРООН, 2017 р.

46. Урядовий портал. <https://www.kmu.gov.ua/news/majzhe-80-vidsotkiv-vpo-kotri-shukayut-robotu-ce-zhinki-rezultati-opituvannya>

47. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України. Постанова від 8 квітня 2020 року, №266. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pr-vnesennya-zmin-do-deyakih-postanov-kabinetu-ministriv-ukrayini-i080420-266>

48. <https://flatfy.lun.ua/>

РЕКОМЕНДАЦІЇ НА КОРОТКОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ:

- Забезпечити цільовою адекватною фінансовою допомогою жінок ВПО, які втратили роботу під час карантину.
- Забезпечити засобами індивідуального захисту і гігієни жінок та чоловіків ВПО, які проживають у колективних центрах.
- Проводити інформаційні кампанії в приймаючій громаді для запобігання маргіналізації, стигматизації та дискримінації ВПО під час пандемії COVID-19.

РЕКОМЕНДАЦІЇ НА ДОВГОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ:

- Розробити систему стимулів для роботодавців для працевлаштування жінок, які постраждали внаслідок війни на сході України.

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: РИЗИК ЗРОСТАННЯ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19

В Україні за експертними оцінками кількість жінок віком 15-49 років, які пережили фізичне та сексуальне насильство протягом року, становить до 1,1 млн осіб.⁴⁹ Фізичне насильство переживає майже кожна п'ята жінка, причому 16% жінок зазнають насильство від свого чоловіка або іншого родича.⁵⁰

За даними Міністерства соціальної політики України, на кінець 2019 року зафіксовано понад 95 тис. звернень з приводу домашнього насильства, що на 11% більше в порівнянні з аналогічним періодом 2018 року.⁵¹ Кількість звернень, які надійшли від жінок, становить 88,6%.⁵²

49. Економічні наслідки насильства щодо жінок в Україні. Фонд народонаселення ООН, Міністерство з міжнародного розвитку Великої Британії, 2017 р. – стор. 7. http://www.un.org.ua/images/documents/4496/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%BA%D0%B8%20%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BO_2017_1.pdf

50. The prevalence of violence against women and girls. UNFPA, Kyiv, 2014 – p. 18. <https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/GBV%20prevalence%20survey%20%20EN.pdf>

51. Стратегічний план діяльності Міністерства соціальної політики України на 2020 бюджетний рік і два бюджетні періоди, що настають за плановим (2021–2022 роки). Наказ Міністерства соціальної політики №97 від 07 лютого 2020 року. <https://www.msp.gov.ua/documents/5641.html>

52. Українці менше замовчують випадки домашнього насильства, а це – свідчення рівня довіри до органів державної влади. <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayinci-menshe-zamovchuyut-vipadki-domashnogo-nasilstva-ce-svidchennya-rivnya-doviri-do-organiv-derzhavnoyi-vladi-sergij-nizhinskij>

У центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді обліковано близько 6 тис. сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у яких виявлено жорстоке поводження, зокрема домашнє насильство. У службах у справах дітей обліковано понад 2 000 дітей, які постраждали від жорстокого поводження з ними.⁵³

За даними Генеральної прокуратури України, на грудень 2019 року зареєстровано 2 554 кримінальних правопорушень, пов'язаних із насильством в сім'ї. За всіма цими випадками особам вручено повідомлення про підозру. За травень 2020 року кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень, пов'язаних із насильством в сім'ї, зросла на 69% в порівнянні з відповідним періодом 2019 року: 793 випадків у 2019 році, 1147 – у 2020 році.⁵⁴

За офіційними даними Національної поліції України, в першому кварталі 2020 року також виявлено більше осіб, які вчинили насильство в сім'ї, не виконали захисний припис або не пройшли корекційну програму, в порівнянні з відповідним періодом 2019 року: 25 495 осіб – 2020 рік; 21 762 особи – 2019 рік. Зросла і кількість складених адміністративних протоколів у першому кварталі відповідних років: 33 287 – 2020 рік⁵⁵; 27 683 – 2019 рік.⁵⁶

Однак немає однозначного пояснення такої тенденції, вона може свідчити як про те, що запрацювала система органів та установ, яка здійснює заходи у сфері запобігання та

протидії домашньому насильству, включаючи систему правосуддя⁵⁷, так і про зростання рівня домашнього насильства.

Розуміючи ризики поширення домашнього насильства і особливу вразливість певних груп, Міністерство внутрішніх справ повідомило, що наразі немає підстав говорити, що є зростання таких випадків, адже кількість дзвінків на «гарячу лінію» і спецлінію «102» не збільшилася.⁵⁸

Разом з тим, у всьому світі громадські експерти б'ють тривогу щодо спалаху домашнього насильства під час пандемії COVID-19, називаючи це «пандемією всередині пандемії». Міжнародні дослідження підтверджують той факт, що в кризові періоди, коли зростають загрози життю та здоров'ю, а також економічній та фінансовій безпеці, поширюються домашнє та ґендерно зумовлене насильство.⁵⁹ В період карантинних заходів зростає ізоляція жінок, дітей, осіб з інвалідністю та літнього віку з членами сім'ї, схильними до насильства. Затрудняється також доступ до каналів зв'язку із соціальними працівниками, співробітниками правоохоронних органів, родичами та знайомими, членами неурядових організацій, які зможуть допомогти у випадку насильства. На додаток до того, що за закритими дверима кривдник відчуває свою безкарність, співробітники системи органів та установ, що здійснює заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, мають меншу

53. Стратегічний план діяльності Міністерства соціальної політики України на 2020 бюджетний рік і два бюджетні періоди, що настають за плановим (2021–2022 роки). Наказ Міністерства соціальної політики №97 від 07 лютого 2020 року. <https://www.msp.gov.ua/documents/5641.html>

54. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. Генеральна прокуратура України. https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113897&libid=100820&c=edit&c_fo

55. Інформація про стан застосування законодавства про адміністративну відповідальність органами Національної поліції за 3 місяці 2020 року. Офіційний сайт Національної поліції. <https://www.npu.gov.ua/materials/vidkriti-dani/Informacziya-pro-stan-zastosuvannya-zakonodavstva-pro-administrativnu-vidpovidalnist-organami-nacjonalnoj-policzji-za-3-misyaczi-2020-roku/>

56. Інформація про стан застосування законодавства про адміністративну відповідальність органами Національної поліції за 3 місяці 2019 року. Офіційний сайт Національної поліції. <https://data.gov.ua/dataset/3722406b-f775-4fe5-97e1-54732d9e4f6e>

57. Про запобігання та протидію домашньому насильству. Закон України від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>

58. Збільшення звернень про домашнє насильство у зв'язку з карантином немає, але МВС розробило план для можливих жертв, - Катерина Павліченко. Єдиний портал органів системи МВС України. 21 березня 2020 року. https://mvs.gov.ua/ua/news/29198_Zbilshennya_zvernenn_pro_domashn_nasilstvo_u_zvyazku_z_karantinom_nema_ale_MVS_rozrobilo_plan_dlya_mozhlivih_zhertv__Katerina_Pavlichenko.htm

59. Violence against women and girls: the shadow pandemic. Statement by Phumzile Mlambo-Ngcuka, Executive Director of UN Women, April 6, 2020. <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/4/statement-ed-phumzile-violence-against-women-during-pandemic>

зможу контролювати вразливі сім'ї, адже багато з цих працівників залучено до боротьби з коронавірусною інфекцією.

Зменшення кількості телефонних дзвінків на лінії довіри ще не свідчить про зниження рівня насильства, воно може супроводжуватись зростанням текстових повідомлень та електронних листів від жертв насильства, якщо така система звернень працює.⁶⁰

В Україні є свідчення зростання кількості випадків домашнього насильства за період карантину та режиму самоізоляції. Так у місті Суми за період карантину тільки до одного районного суду надійшло у 5 разів більше справ.⁶¹ Аналіз випадків показав, що переважає фізичне насильство чи психологічне насильство дорослих дітей над своїми батьками, фізичне насильство над жінками з боку чоловіків або співмешканців.

Треба пам'ятати, що насильство має негативні наслідки не тільки на сексуальне, репродуктивне та психологічне здоров'я жінок, але і на їхні економічні можливості. Непомірних економічних втрат зазнає також і суспільство в цілому. Зокрема, комплексна оцінка економічних наслідків насильства щодо жінок в Україні свідчить про те, що втрати, які несе українське суспільство внаслідок насильства щодо жінок, сягають до \$208 млн на рік.⁶²

В Україні через системний брак притулків та спеціалізованих послуг для постраждалих від насильства основна частина витрат, пов'язаних із подолання наслідків насильства, лягає на плечі самих постраждалих. В

середньому українські жінки витрачають близько \$200 на оплату медичних послуг та обстежень, придбання ліків і медичних препаратів, вартість юридичних консультацій тощо. Ця сума значно перевищує розмір середньої заробітної плати жінок.⁶³ Особливо вразливими є малозабезпечені, незайняті, літні жінки, та жінки з інвалідністю, оскільки в них бракує фінансових ресурсів на подолання наслідків насильства. Ця ситуація загострюється під час пандемії COVID-19, оскільки багато жінок зіткнулися із втратою роботи та скороченням доходів.

Міністерство внутрішніх справ України випустило оновлення чат-боту #ДійПротиНасильства, використовуючи Телеграм месенджер. Користувачі можуть отримати інформацію щодо контактів служб допомоги на регіональному рівні: соціальних служб та територіальних підрозділів Національної поліції України. Чат-бот встановили вже більше 2 500 Телеграм користувачів, 86% яких залишили чат-бот у себе в додатку, що свідчить про високий рівень зацікавленості.⁶⁴ Використання сучасного каналу інформації дозволило охопити підлітків, оскільки вони є більш активними користувачами сучасних технологій. Разом з тим, МВС не повідомляє, наскільки доступним є даний інформаційний засіб для найбільш вразливих категорій жінок. Враховуючи обмеження, які зазнають жертви насильства, ізольовані під час карантину, інформація щодо попередження насильства та шляхів повідомлення має бути легкодоступною і розповсюджуватись через всі можливі інформаційні канали.

60. Crises Collide: Women and Covid-19. Examining gender and other equality issues during the Coronavirus outbreak. Women's Budget Group, April 2020. – p 27.

61. Суд констатував зростання фактів домашнього насильства в умовах карантину. Судова справа. <https://court.gov.ua/press/news/926548/>

62. Економічні наслідки насильства щодо жінок в Україні. Фонд народонаселення ООН, Міністерство з міжнародного розвитку Великої Британії, 2017 р. – стор. 7-8. http://www.un.org.ua/images/documents/4496/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%96%D0%B0%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%BA%D0%B8%20%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0_2017_1.pdf

63. Там само.

64. «МВС впроваджує нові підходи у інформуванні та реагуванні на домашнє насильство», - Катерина Павличенко. Єдиний портал органів системи МВС України. 5 травня 2020 року. https://mvs.gov.ua/ua/news/30455_MVS_vprovadzhu_novi_pidhodi_u_informuvanni_ta_reaguvanni_na_domashn_nasilstvo___Katerina_Pavlichenko.htm

РЕКОМЕНДАЦІЇ НА КОРОТКОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ:

- Заходи, які розробив уряд щодо самоізоляції, мають включати рекомендації по захисту тих, хто переживає вдома загрозу насильства.
- Інформація щодо кроків, які допоможуть впоратись із ситуацією домашнього насильства під час карантину, має розповсюджуватись всіма можливими каналами.
- Активізувати поширення інформації про те, що домашнє насильство є кримінальним злочином і тягне за собою відповідальність.
- Уряд та органи місцевого самоврядування мають докласти зусиль для виявлення всіх жінок і дітей, які пережили насильство в умовах карантину.
- Необхідно передбачити зростання попиту на послуги щодо подолання наслідків насильства після завершення карантину і передбачити відповідне фінансування.
- Шляхом соціального замовлення спрямувати фінансування на недержавні інституції та неурядові організації, які надають послуги жертвам насильства.

РЕКОМЕНДАЦІЇ НА ДОВГОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ:

- Запровадити державну статистичну звітність з питань запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі.
- Сформуванати перелік показників для обліку центральними органами виконавчої влади випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі.
- Запровадити проведення постійного моніторингу якості наданих послуг особам, які постраждали від насильства.

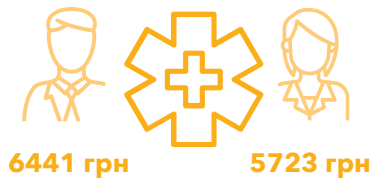
Сфера охорони здоров'я та COVID-19: ґендерний вимір

Пандемія COVID-19 загострила проблеми в сфері охорони здоров'я в Україні, які накопичувались протягом останніх десятиліть: незадовільний стан здоров'я населення; нераціональна організація системи надання медичної допомоги; недостатня орієнтованість системи на профілактику захворювань та їхнє раннє виявлення; брак сучасних медичних технологій; низький рівень інформованості про засоби збереження здоров'я та активного дозвілля; недостатність фінансових і насамперед бюджетних ресурсів для забезпечення ефективної діяльності системи охорони здоров'я; практична відсутність ринку медичних послуг; незавершеність медичної реформи; недосконалість нормативно-правової бази.

У листопаді минулого року Міністерство охорони здоров'я презентувало новий законопроект «Про систему громадського здоров'я та забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя». Він об'єднує наявні закони України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» та «Про захист населення від інфекційних хвороб», а також вводить нові положення щодо регулювання системи громадського здоров'я. Зокрема, законопроектом врегульовуються питання щодо діяльності установ із профілактики та контролю хвороб, регіональних центрів громадського здоров'я та компетентного органу у сфері контролю за дотриманням санітарного законодавства. Законопроект досі не зареєстрований Верховною Радою.

ГЕНДЕРНІ ПРОБЛЕМИ В СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я, ЯКІ ІСНУВАЛИ В УКРАЇНІ ДО ПАНДЕМІЇ COVID-19

Заробітна плата в галузі охорони здоров'я у 2018 році

Гендерний розрив у заробітній платі

11,1%

ЗАГОСТРЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ПРОБЛЕМ В СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19

- Середня очікувана тривалість життя при народженні в Україні на 10 років нижча, ніж у більшості розвинутих країн європейського регіону.
- Існує передчасна смертність чоловіків, яка призводить до того, що їхня середня очікувана тривалість життя при народженні більш ніж на 10 років нижча в порівнянні з жінками.⁶⁵
- Доступ до послуг охорони здоров'я сільського населення є обмеженим.
- Недоступність кваліфікованої медичної допомоги для населення похилого віку: літні люди частіше страждають від неможливості оплатити ліки, медичне приладдя, лікування в стаціонарі, проведення життєво необхідних операцій тощо.
- Жінки становлять більш ніж 80,0% штатних працівників у галузі охорони здоров'я.⁶⁶
- Заробітна плата в галузі охорони здоров'я – одна з найнижчих серед усіх галузей (у 2018 році: 5 723 грн на місяць у жінок, 6 441 грн – у чоловіків). Гендерний розрив у заробітній платі становить 11,1%.⁶⁷
- Жінки є основними неоплачуваними доглядачками за хворими та особами з інвалідністю – дітьми, батьками та родичами, причому з боку держави їм надається вкрай незначна підтримка.

Тенденції захворюваності на COVID-19 у всьому світі свідчать про те, що чоловіки хворіють більше і переносять захворювання важче. Це навіть було пояснено особливостями як фізіологічного, так і поведінкового характеру.⁶⁸

Статистичні дані в Україні не підтверджують цю тенденцію. На 28 травня 2020 року жінки становили 58,0% від всієї кількості інфікованих на коронавірус. Розподіл зареєстрованих хворих за віковими групами також відрізняється від світових даних.

В Україні він такий: 0-17 років – 7%; 18-29 років – 12%; 30-49 років – 35%; 50-69 років – 37%; 70+ – 9%.⁶⁹

65. Жінки і чоловіки в Україні. Статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики, 2019. – стор.18.

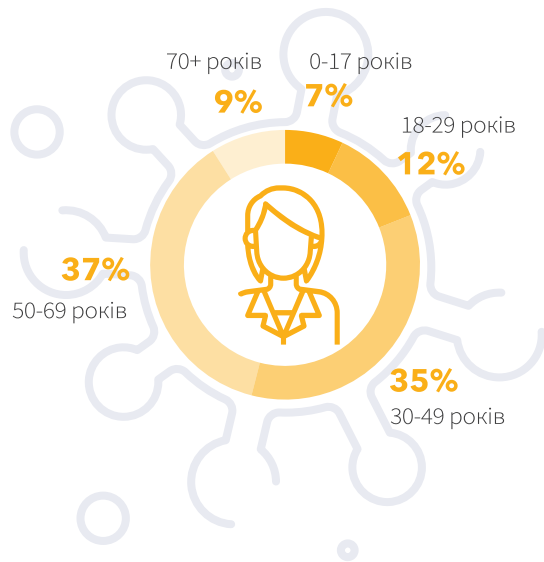
66. Жінки і чоловіки в Україні. Статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики, 2019. – стор.61.

67. Там само. – стор.58

68. Crises Collide: Women and Covid-19. Examining gender and other equality issues during the Coronavirus outbreak. Women's Budget Group, April 2020.- p.7. <https://wbg.org.uk/wp-content/uploads/2020/04/FINAL.pdf>

На 28 травня 2020 року жінки становили 58,0% від всієї кількості інфікованих на коронавірус.

58,0%

Досі вважалося, що найбільш вразливими є особи віком старше 80 років, але в Україні вік тих, хто захворів на коронавірусну інфекцію, є нижчим. Одним із пояснень цієї ситуації може бути те, що в Україні люди похилого віку не інтегровані повноцінно в соціум, за відсутності достойного рівня доходу та інклюзивного середовища вони не мають змоги вести повноцінне життя – відвідувати публічні місця, спілкуватися, вибудовувати соціальні зв'язки. Система догляду за літніми людьми в спеціальних закладах в Україні також дуже слабо розвинута. Отже, особи похилого віку, які не працюють, були вже соціально ізольовані до введення карантинних заходів.

Медичні працівники беруть на себе головний удар у боротьбі з пандемією коронавірусу. Україна, як і всі інші країни в світі зіткнулася з нестачею медичного обладнання та засобів індивідуального захисту. В середньому лікарні забезпечені на 71,5% обладнанням та на

62,9% засобами індивідуального захисту. Враховуючи те, що більше ніж 80% штатних працівників медичних закладів становлять жінки, то саме вони забезпечують лікування і догляд хворих у стаціонарах і найбільше наражаються на можливість зараження. Серед допоміжного медичного та технічного персоналу жінок ще більше. Виконуючи роботу з прибирання, приготування їжі, обслуговування пацієнтів, вони часто залишаються непоміченими, а їхня праця недооціненою. Хоча саме вони більше часу проводять з хворими, при нестачі засобів індивідуального захисту вони є останніми, хто його отримує, а отже, їхній ризик є набагато вищим. Результатом є те, що кожний п'ятий із тих, хто захворів на коронавірус в Україні, є медичним працівником.⁷⁰

Але існує ще одна проблема, яка є наслідком довготривалої кризи в цій галузі – недостатня забезпеченість медичним

69. Коронавірусна інфекція COVID-19. Оперативна інформація. Центр громадського здоров'я МОЗ України. <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/inshi-infekciyni-zakhvoryuvannya/koronavirusna-infekciya-covid-19>

70. Кожен п'ятий інфікований – медик. Що українські лікарі роблять не так? <https://glavcom.ua/country/health/kozhen-pyatyj-infikovaniy-medpracivnik-shcho-ukrajinski-likari-robyat-ne-tak-674190.html>

персоналом. Із 236 лікарень, які внесли свої дані на сайт Кабінету міністрів України, лише 23 (9,7%) повністю забезпечені персоналом. В інших лікарнях рівень забезпеченості коливається від 13,9% (м. Полтава) до 98,8% (м. Бровари Київської області).⁷¹ В період введення карантинних заходів і закриття шкіл та дитячих садочків багато жінок із числа медичного персоналу вимушені залишитись вдома, щоб забезпечити догляд своїм дітям. На жаль, відповідних статистичних даних поки що немає.

Як зазначалося раніше, рівень заробітної плати в сфері охорони здоров'я є одним із найнижчих у порівнянні з іншими галузями. Верховна Рада України прийняла закон, який передбачає додаткові доплати у розмірі 300% до заробітної плати медичним та іншим працівникам, які безпосередньо задіяні в боротьбі з коронавірусом.⁷² Однак Постановою від 23 березня 2020 р. № 246 Кабінет міністрів України встановив додаткові доплати у розмірі до 200% посадового окладу.⁷³ Враховуючи середню заробітну плату в цій галузі, це буде складати 11-13 тис. грн на місяць, причому жінки отримують на 11% менше. Постає питання, чи це дійсно є матеріальним стимулом для того, щоб ризикувати своїм життям?

На початок травня лікарі почали скаржитись про те, що вони не отримали додаткових виплат. Уряд повідомив, що всі кошти були перераховані на місця і переклав провину на місцеві органи влади та головних лікарів, які вдалися до маніпуляцій із

розрахунками доплат.⁷⁴ Станом на 8 травня лише Полтавська область виплатила в повному обсязі доплати кожному медичному працівнику, який працює з COVID-19.

Разом з тим, заборгованість по заробітній платі на 1 березня 2020 року складала 16 млн 732 тис. грн, що становить 160% до суми заборгованості на 1 березня минулого року.⁷⁵ Тобто мова йде про те, що медичні працівники систематично не отримують свою зарплату в повному обсязі. Така ситуація склалася внаслідок недостатнього фінансування сфери охорони здоров'я, що призводить до порушень прав громадян на отримання належної медичної допомоги, а також порушення гарантій у сфері праці для працівників галузі охорони здоров'я. В щорічній доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини зазначено, що «обсяг медичної субвенції на всі види медичної допомоги (окрім надання первинної медичної допомоги) у 2019 році передбачався у розмірі 55,5 млрд грн, що на 1,9 млрд грн менше, ніж у 2018 році (57,4 млрд грн). Рівень забезпечення медичною субвенцією у 2019 році у середньому становив 68,1% від потреби на оплату поточних видатків закладів охорони здоров'я, не враховуючи видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв».⁷⁶

Тільки місяць поспіль запровадження карантинних заходів Президент України анонсував погашення заборгованості по заробітній платі в сфері охорони здоров'я. Заборгованість планується покрити завдяки субвенціям, закладеним у новому Законі про

71. Забезпеченість лікарень, які працюють з COVID-19. Аналітичні панелі. Кабінет міністрів України, 21 квітня 2020 р. <https://covid19.gov.ua/analitichni-paneli-dashbordiy>

72. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19). Закон України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20>

73. Деякі питання оплати праці медичних та інших працівників, які безпосередньо зайняті на роботах з ліквідації гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-COV-2. Кабінет міністрів України. Постанова від 23 березня 2020 р. N 246. <https://www.kmu.gov.ua/pras/deyaki-m230320-zajnyati-na-robotah-z-likvidaciyi-gostroyi-respiratornoyi-hvorobi-covid-19-sprichinenoyi-koronavirusom-sars-cov-2>

74. Степанов об'яснив, чому врачам еще не выдали обещанные 300% зарплаты. Деловая столица. 2 Мая 2020. <https://www.dsnews.ua/society/stepanov-obyasnil-pochemu-vracham-eshche-ne-vydali-obeshchannye-02052020133800>

75. Заборгованість із виплати заробітної плати (за видами економічної діяльності, по регіонах, за категоріями підприємств, джерелами фінансування, організаційно-правовими формами господарювання) на 1 березня 2020 року. Державна служба статистики. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

76. Щорічна доповідь Уповноваженого з прав людини за 2019 рік. Про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні. – Київ, березень 2020 р. – стор. 35. <https://pon.org.ua/novyny/7765-schorchna-dopovid-upovnovazhenogo-z-prav-lyudini-za-2019-rk.html>

внесення змін до закону «Про державний бюджет України на 2020 рік».

В Україні доступ до медичних послуг людей похилого віку, більшість з яких становлять жінки, є обмеженим протягом останніх десятиліть. Саме митарства у сфері охорони здоров'я є чи не найпоширенішим видом дискримінації, від яких страждають літні люди.⁷⁷ При цьому в найбільш уразливому становищі перебувають літні жінки.

Так 35,4% домогосподарств, очолюваних жінками старшими за 59 років, не можуть отримати медичну допомогу, придбати ліки та медичне приладдя.⁷⁸ Враховуючи те, що в Україні вікова група 50-69 років складає більше третини хворих на коронавірус, саме вони є групою ризику щодо отримання вчасної і кваліфікованої допомоги. На сьогодні є свідчення того, що лікарні відмовляються госпіталізувати літніх жінок і чоловіків під час коронавірусу.⁷⁹

Сільське населення десятиліттями має обмежений доступ до послуг у галузі охорони здоров'я. Офісом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини «встановлено порушення права громадян на охорону здоров'я, особливо у сільській місцевості, внаслідок незабезпечення закладів охорони здоров'я медичними кадрами. При цьому потреби фінансування закладів охорони здоров'я значно перевищують обсяги медичної субвенції з державного бюджету».⁸⁰

Беручи до уваги скорочення транспортного сполучення між селами та районними й обласними центрами під час карантину, проблема доступу сільського населення до медичних закладів тільки ускладнюється. При різкому зростанні рівня захворюваності окремі села закривають на карантин, перекриваючи можливість мешканцям виїхати за їхні межі.⁸¹

77. Доповідь про виконання Україною Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Восьма періодична доповідь. Міністерство соціальної політики України. Фонд народонаселення ООН. – Київ, 2014.- стор. 37. <https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/CEDAW%20report%20ukr.pdf>

78. Самооцінка населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги у 2019 році. Державна служба статистики. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

79. У Сумах померла жінка, якій відмовили у госпіталізації кілька лікарень. TVA Телекомпанія, 22 квітня 2020р. <https://tva.ua/2020/04/22/u-sumakh-pomerla-zhinka-ia-kij-vidmovyly-u-hospitalizatsii-kilka-likaren/>

РЕКОМЕНДАЦІЇ НА КОРОТКОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ:

- Запровадити страхування медичних працівників на випадок інфікування коронавірусом.
- Забезпечити в повному обсязі медичний та допоміжний персонал засобами індивідуального захисту.
- Забезпечити вчасне погашення заборгованості по заробітній платі медичним працівникам.
- Забезпечити вчасні додаткові виплати медичним працівникам, які задіяні в боротьбі з коронавірусом.
- Під час пандемії COVID-19 запровадити мобільні медичні пункти для забезпечення доступу сільського населення до послуг у галузі охорони здоров'я.

РЕКОМЕНДАЦІЇ НА ДОВГОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ:

- Підвищити рівень оплати праці у галузі охорони здоров'я та поліпшити умови праці медичного персоналу.
- Проаналізувати рівень доступу жінок і чоловіків, які належать до різних вікових і соціальних груп, до послуг охорони здоров'я під час COVID-19.
- Проаналізувати вплив соціально-економічної нерівності на відмінності у стані здоров'я між жінками та чоловіками і використати дані для подальшого планування.

ДОГЛЯДОВА ПРАЦЯ: НАВАНТАЖЕННЯ НА ЖІНОК

В усьому світі жінки виконують непропорційно більше доглядової роботи за людьми з інвалідністю, особами похилого віку та хворими. В Україні система надання професійних соціальних послуг з боку держави є недостатньо розвиненою, кількість соціальних працівників постійно скорочувалась в ході реформ і налічувала 83,9 тис. в 2018 році. Жінки становлять більше ніж 80% кількості штатних працівників у сфері соціальної допомоги. Отже, в період коронавірусної інфекції саме вони наражаються на ризик захворювання при забезпеченні продуктами, доставці медикаментів, обслуговуванні самотніх літніх людей, осіб з інвалідністю тощо.

З огляду на недостатній ступінь розвитку системи надання соціальних послуг догляд за літніми родичами, особами з інвалідністю та хворими здійснюється здебільшого членами родини, переважно жінками. На жаль, ця робота не має співмірної винагороди.

При наданні підтримки особам, які надають непрофесійні соціальні послуги, уряд досі керується постановою Кабінету міністрів України від 2004 року. Згідно з нею, по-перше, особа, що здійснює догляд, не має працювати, по-друге, вона отримує компенсацію від 7% до 15% прожиткового мінімуму для працездатних осіб в залежності від групи інвалідності особи, якій надається допомога.⁸² На сьогодні це становить: 315,3 грн – за догляд осіб з інвалідністю I групи; 210,2 грн – II групи; 147,14 грн – III групи. За рахунок яких доходів при цьому має існувати непрацююча особа, що виконує доглядову роботу, не зрозуміло.

Уряд розробив інший порядок надання підтримки, який розраховується як різниця між прожитковим мінімумом на одну особу в розрахунку на місяць, встановленим законом на 1 січня календарного року, в якому надаються соціальні послуги, та середньомісячним сукупним доходом фізичної особи – надавача соціальної послуги за попередніх шість місяців, що передують місяцю подання заяви про згоду надавати соціальні послуги. Але відповідна постанова, а також Порядок призначення та виплати особам, які надають соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі, існують лише в проекті.⁸³

Окремою постановою передбачена щомісячна грошова допомога особі, яка проживає з психічно хворою особою з інвалідністю I чи II групи.⁸⁴ Наразі розмір цієї допомоги становить 2 027 грн.

Для порівняння, вартість послуг доглядальниці, яка наймається через приватне агентство, становить 20-22 тис. грн на місяць.⁸⁵ Такою є ринкова ціна доглядової роботи, яку більшість жінок в Україні поєднують із домашньою роботою та виконують безоплатно.

80. Щорічна доповідь Уповноваженого з прав людини за 2019 рік. Про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні. – Київ, березень 2020 р. – стор.19. <https://pon.org.ua/novyny/7765-schorchna-dopovid-upovnovazhenogo-z-prav-lyudini-za-2019-rk.html>

81. На Рівненщині через коронавірус "закрили" ще одне село. Українська правда, 9 травня 2020 року. <https://www.pravda.com.ua/news/2020/05/9/7251064/>

82. Про затвердження Порядку призначення і виплати компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги. Кабінет Міністрів України. Постанова від 29 квітня 2004 р. N 558. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/558-2004-%D0%BF>

83. Деякі питання призначення і виплати компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі. Кабінет міністрів України. Проект постанови. <https://www.msp.gov.ua/projects/521/>

84. Про надання щомісячної грошової допомоги особі, яка проживає разом з особою з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, яка за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, на догляд за нею. Кабінет міністрів України. Постанова від 2 серпня 2000 р. № 1192. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-2000-%D0%BF>

85. Розцінки на послуги персоналу. Агентство домашнього персоналу «Sweet Home». <https://sweethome.ua/ua/klientam/rastsenki-na-uslugi-personala/>

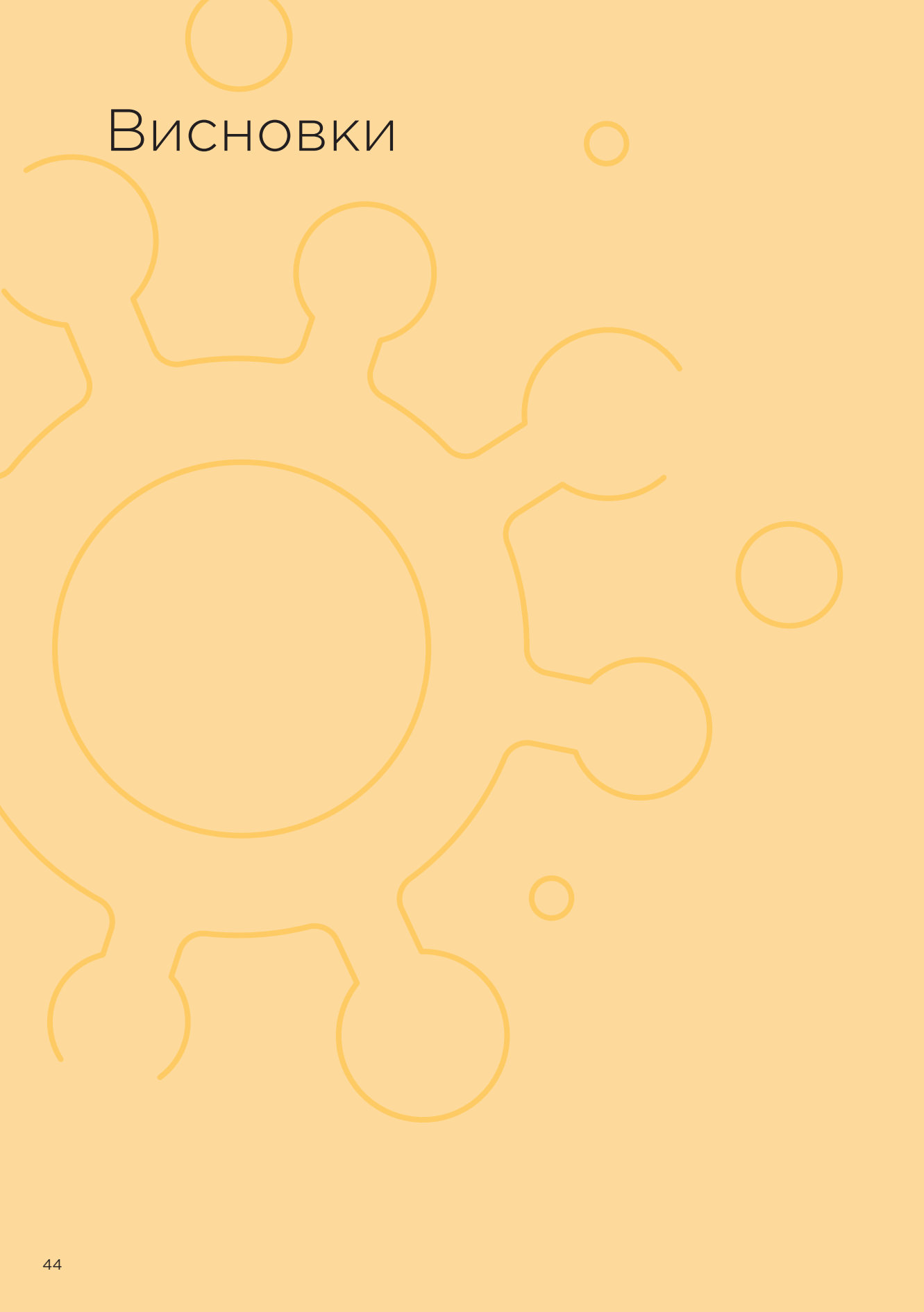
РЕКОМЕНДАЦІЇ НА КОРОТКОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ:

- Забезпечити підтримку штатним працівникам у сфері соціальної допомоги, які доглядають літніх людей, людей з інвалідністю, хворих тощо під час пандемії COVID-19.
- Шляхом соціального замовлення залучити організації недержавного сектору до надання соціальних послуг під час пандемії COVID-19.

РЕКОМЕНДАЦІЇ НА ДОВГОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ:

- Прийняти новий порядок призначення та виплати грошової допомоги особам, які надають соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі.
- Розробити та ввести в дію новітні технології у сферу догляду за особами похилого віку, зокрема електронну бездротову персональну сигналізацію для термінового зв'язку з центрами надання соціальної допомоги та ідентифікаційні браслети з QR-кодом для осіб з наявними психічними розладами.

Висновки

Представлений вище ґендерний аналіз показав, що криза, пов'язана із пандемією COVID-19, та бюджетні рішення, прийняті урядом, мають різні наслідки для жінок, чоловіків та підгруп в рамках цих двох категорій. Жінки сконцентровані у галузях, які найперші зазнали негативного впливу від скорочення фінансування з державного бюджету та запровадження карантинних заходів: культура і мистецтво, освіта, торгівля нехарчовими продуктами, готельно-туристичний сектор, перукарський бізнес тощо. Скорочення фінансування сфери соціального захисту призвело до подальшого зубожіння найуразливіших верств населення. Через соціальну ізоляцію зріс рівень домашнього насильства, жертвами якого переважно є жінки та літні люди. Крім того, зросло навантаження на жінок по виконанню домашньої роботи та наглядової праці. Жінки також мають більший ризик захворіти на коронавірус, оскільки вони становлять переважну більшість медичних працівників та допоміжного персоналу, який надає допомогу хворим.

Чоловіки також зазнали негативного впливу від пандемії та карантинних заходів через скорочення економічної діяльності не тільки в тих галузях, які перераховані вище, але і в сфері транспортних перевезень, в якій вони становлять переважну більшість працівників та керівників. Крім того, як свідчить попередній досвід, чоловіки мають нижчу спроможність до соціальної адаптації: вони болісніше переживають втрату роботи, зниження рівня доходів та соціального статусу. Реакцією чоловіків часто є депресія та асоціальна поведінка (про що свідчить зростання рівня домашнього насильства), вживання більшої кількості алкоголю (що підтверджують соціологічні опитування) та наркотиків.

Зараз особливо важливо, щоб система управління державними фінансами застосувала сучасні інструменти для цільового, ефективного та ґендерно справедливого перерозподілу публічних коштів. Одним із таких інструментів є ґендерно орієнтоване бюджетування, яке гарантує, що проблеми жінок, чоловіків та підгруп в рамках цих двох категорій враховуються в процесі прийняття фінансових рішень. Застосування цього інструменту дозволить по-новому розставити пріоритети, головним із яких мають стати конкретні люди – жінки і чоловіки – яким держава надає підтримку та послуги відповідно до їхніх потреб та інтересів.

